

Februar 2024.

e-Turistické noviny

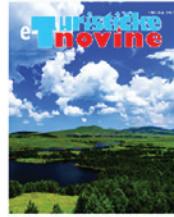


turizamsrbije.info

- Kreirajte turističku vest
- Najavite događaj
- Promovišite svoju turističku destinaciju
- Predstavite svoju turističku ponudu
- Budite u toku sa dešavanjima u srpskom turizmu
- Oglasite se u e-Turističkim novinama
- Emitujte svoj promo spot na našem internet portalu
- Postavite svoj baner



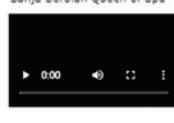
Preuzmite e-Turističke novine
Oktobar 2023.



TO Zlatibor: Izaberite svoju bajku



TO Vrnjačka Banja: Vrnjačka Banja Serbian Queen of Spa



TONI: Zimska fantazija



NA KOPAONIKU POČINJE NAJLEPŠI DEO ZIMSKE SEZONE

Sa 8.000 skijaša dnevno, skoro 40 osneženih staza i vrhunskom turističkom ponudom, Kopaonik i dalje superiorme u vrhu skijaških destinacija regiona.

Za ljubitelje skijanja i ostalih snažnih avantura svaki zimski mesec na Kopaoniku je idealan, ali kada bi se pravila anketa, februar i mart bi verovatno dobili najviše glasova. Prošle su praznične gužve, smeštaj je dostupniji van špica, a dan sve duži. Skijaše, snowbordere i ostale avanture ...

Ceo tekst

TURISTIČKI PROMET U DECEMBRU 2023.

Premda podaci Republičkog zavoda za statistiku u decembru 2023. godine u Republici Srbiji boravilo je ukupno 313.374 turista, koji su ostvarili 816.563 noćenja.

U odnosu na decembar 2022. godine broj dolazaka turista je veći za 9.4% dok je broj ostvarenih noćenja veći za 4.2%. Ukupan broj dolazaka domaćih turista u decembru 2023. godine bio je 137.870 koji su ostvarili 370.714 noćenja. Strani turisti su ostvarili 175.504 dolazaka i 445.849 noćenja.

Ceo tekst

ELEKTRONSKIE NOVINE TURISTIČKE ORGANIZACIJE ZLATIBOR - JANUAR 2024.

Januarsko izdanje zumeira utiske sa novogodišnjih koncerata, proslave pravoslavne Nove godine na Kraljevom trgu i u Jablanici, bavi se nedavno održanim konferencijom "Lider sa dušom", kao i zimskim aktivnostima koje je "Gold gondola" pripremila za sve posetioce.

Primajte Newsletter!

Vaša mail adresa

Prijavite se

Registrujte vaš smeštaj - Besplatno!

Imate nalog?

Logujte se!

Republika Srbija
Ministarstvo
turizma i
osobljene

Zlatibor
turistička organizacija

Vrnjačka Banja
turistička organizacija

ГДРС
ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ГРАДА НОВОГ САДА



SADRŽAJ:

5. Pred nama su godine najvećih kapitalnih ulaganja u turizam



7. Cene za ino-destinacije više i do 20%



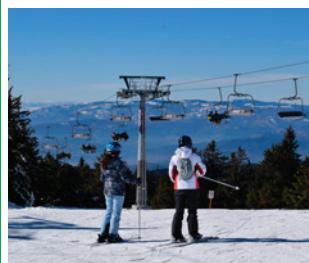
9. 12,44 miliona noćenja i 4,19 dolazaka turista



13. Konferencija o seoskom turizmu



14. Sve nas spaja Kopaonik



18. Zakorači u avanturu



21. Požarevac: Grad Ljubičevskih konjičkih igara, umetnosti i istorije



24. Salon vina Kragujevac



27. Banje Balkana na jednom mestu



32. Turizam i kućni ljubimci



36. U 2024. godini očekuje se potpuni oporavak međunarodnog turizma



IZMEĐU REDOVA

* Željko Milinković

MALO O VAUČERIMA

Jutro ovogodišnjeg 15. januara obeležili su redovi ispred pošta u celoj zemlji. I dok su se neobavešteni prolaznici sa nevericom pitali šta se događa, uglavnom stariji ljudi u redovima sa strepnjom su strpljivo čekali. A onda nešto malo pre 10 sati redovi su jednostavno nestali.

Ubrzo je stiglo i zvanično obaveštenje - vaučeri za subvencionisani odmor su podeljeni. Svi 100 hiljada.

Istog dana pojavili su se komentari na društvenim mrežama. Uglavnom tipa „čekala sam preko 3 sata i ništa“, „da li ovo moguće“... praćeni fotografijama sa redovima ispred pošta. Dovitljivi su se hvalili da su od ponoći išli do dežurnih pošta – na siguricu. Mnogi nisu birali reči pa su pljuštale i uvrede. Brže bolje stigla je reakcija sa najvišeg mesta – biće još vaučera!

A onda početkom februara neki mediji su postavili pitanje svrshodnosti vaučera. Uglavnom isti oni koji su od početka njihovog uvođenja u mere turističke politike bili otvoreno skeptični, da baš ne kažem protiv. Njihovi sagovornici bili su oprezniji. „Vaučeri su bili dobar potez, sada nam je potrebna dublja analiza“, „Vaučeri su socijalna kategorija“, „Možda je bolje da finansijska sredstva namenjena vaučerima preusmerimo na podizanje kvaliteta turističke ponude u cilju privlačenja što većeg broja stranih turista“ i sl.

Donekle su u pravu. Prvo, vaučeri su kao što im samo ime kaže subvencija (pomoć), pa samim time i jesu jedna vrsta socijalne mere. Isto tako socijalna mera je upućivanje penzionera sa niskim penzijama na besplatan rehabilitacioni boravak u naše banje u trajanju od 10



dana. Ovu mogućnost godišnje koristi oko 20 hiljada penzionera. I šta to znači za srpski turizam? Gruba računica pokazuje da je samo po ova dva osnova u 2023. godini u našim destinacijama boravilo oko 255 hiljada domaćih turista, ili oko 12,4% od njihovog broja. Oni su ostvarili oko 1,525 miliona noćenja ili u procentima to je oko 22% noćenja domaćih turista. U ukupnom broju ostvarenih noćenja svih turista (domaćih i stranih) ove dve mere učestvuju sa oko 12,2%. Malo li je?

Pa gospodo, pitajte ugostitelje da li bi se oni odrekli ovih gostiju i kako bi to uticalo na njihov posao. Gospodo, sećate li se 2020. i 2021. godine i ko je pored državnih davanja spasao srpski turizam? Ako ste zaboravili podsetiću vas. Domaći turista! Svakako da je fenomenalno imati veliki broj stranih turista! Uostalom tom cilju stremi cela naša turistička privreda. Ali nemojte potcenjivati domaćeg gosta. On je tu kad je najteže. Nije moralno. Tako bi bar trebalo biti u svakom poslu, uostalom kao i u životu.

Domaćeg turistu je potrebno stalno podsticati i ohrabri-vati da otkriva i bolje upoznaje svoju zemlju, jer u Srbiji se ima što šta videti i doživeti. Što više on odmara u Srbiji to će turistički deficit biti manji.

Siguran sam da će dublja analiza otkriti još mnogobrojne pozitivne efekte koje donose vaučeri za subvencionisani odmor. Ja negativne efekte za sada ne vidim.

*Glavni i odgovorni urednik e-Turističkih novina

IZDAVAČ: TURIZAM SRBIJE - BEOGRAD; e-mail: turizamsrbije.info@gmail.com ● REDAKCIJA: GLAVNI I ODGOVORNİ UREDNIK: ŽELJKO MILINKOVIĆ; TEL. 063/10 69 440; ● GRAFIČKI UREDNIK: RADOJICA ĐURIĆ ● SARADNICI U BROJU: HUSEIN MEMIĆ, KATARINA ROGANOVIĆ, BOJAN PETROVIĆ, ANA HADŽIĆ, ANA KOTURANOVIĆ, BRATISLAV ZLATKOV, MILAN KIJANOVIĆ, DANIJELA ARSIĆ, VASILJE BALDIĆ, DEJAN VESELINOV, SNEŽANA MILISAVLJEVIĆ, MILA ALAVANJA, VLADAN VEŠKOVIĆ, VLADIMIR IVANOVIĆ, TATJANA VLAŠKALIN, DRAGAN BOSNIĆ, MILOSAV JELIČIĆ, MIHAIRO IVANOVIĆ, GEORGI GEONOV ● FOTOGRAFIJE U BROJU: MIROSLAV PETROVIĆ, DRAGAN BOSNIĆ, TONS, TO RAŠKA, TO PIROT, TO PRIJEPOLJE, TO KNJAŽEVAC, TO PoŽAREVAC, TO Novi BečeJ, INSTITUT ZA REHABILITACIJU, VINSKI VITEŠKI RED ŠUMADIJA, TURIZAM SRBIJE, ARHIVA E-TURISTIČKIH NOVINA ● NASLOVNA STRANA: LET IZNAD PEŠTERA FOTO: DRAGAN BOSNIĆ

Pred nama su godine najvećih kapitalnih ulaganja u turizam

* Husein Memić

Tempo rasta kojim je u protekloj deceniji turistički promet udvostručen, a devizni priliv povećan čak tri puta obavezao nas je da moramo istim koracima da nastavimo dalje. Ova godina nije mogla početi optimističnije za turistički sektor. Nacionalnim planom „Srbija 2027“ predviđena su ubedljivo najveća kapitalna ulaganja države u izgradnju novih destinacija u naredne tri godine. Puni investicioni zamajac će omogućiti potpuno oživljavanje Podunavlja, ali i Ovčarsko – kablarske klisure sa sadržajima i infrastrukturom koja će dati potpuno novi oboris ovom kraju.

Uporedo čemo bogatiti ponudu perspektivnih banja, poput Palića, kroz nove turističke atrakcije na jezeru. U nove investicije država ulazi odmah po završetku akva parka sa spa centrom na Paliću, koji je najveće ulaganje u turističku infrastrukturu Vojvodine u proteklih 30 godina.

Razvoj planinskih centara će se odvijati pre svega u pravcu izgradnje novih gondola, jedne od Tornika do Pribojske banje i druge od Vrnjačke banje do Goča. Ova ulaganja će produžiti turističku sezonu u turističkim centrima koji treba da postanu celogodišnje destinacije.



Vlada Srbije je budžetom za ovu godinu već opredelila najveća sredstva do sada za razvojne projekte turizma u rekordnom iznosu od 2,5 milijarde dinara. Ciklus kapitalnih ulaganja države na dunavskom toku kroz Srbiju je već započet, tako da u narednom periodu sledi izgradnja dve nove velike

marine u Velikom Gradištu i Golupcu, zatim izgradnja međunarodnog putničkog pristaništa u Banoštoru i dupliranje kapaciteta na međunarodnom putničkom pristaništu u Donjem Milanovcu. To će dati jedan novi impuls razvoju kruzing industrije koja se oporavlja. U 2023. godini u Srbiji je zabeleženo 183.000 putnika na kruzerima, što je za 35 odsto više nego 2022. godine.

Pred nama je najozbiljniji zadatak do sad, a to je da spremno dočekamo Expo koji će biti jedinstvena prilika za turističku promociju naše zemlje na globalnom planu. Pruža se najveća do sada šansa za popularizaciju celokupne turističke ponude Srbije, a posebno naših najvećih muzičkih festivala koji se održavaju u vreme trajanja ove svetske izložbe.

Uveren sam i da će veliki broj hotelijera doneti odluku da aplicira za državnu pomoć za proširenje ili adaptaciju svojih objekata i da će ponuda i kvalitet usluge biti na još većem nivou. Međutim, moramo istaći da je pored izgradnje velikog broja hotela, najznačajniji efekat prethodnih godina postignut u podizanju kvaliteta smeštajnih kapaciteta. To se može videti kroz podatak da je udeo hotela sa 4 i 5 zvezdice u ukupnim hotelskim kapacitetima u poslednjoj deceniji porastao sa 25 odsto na 44 odsto.

Kada govorimo o ovoj godini, mogu slobodno da kažem da će proteći u znaku promocije seoskog turizma. Usvojili smo uredbu kojom se seoskim turističkim domaćinstvima, salašima i etno kućama bespovratno dodeljuje 150 miliona dinara. Podnositelj zahteva može da dobije 2,9 miliona dinara po domaćinstvu maksimalno, uz obavezno obezbeđivanje sopstvenog učešća od 10 odsto vrednosti projekta.

Na ovaj korak smo se odlučili zato što se tokom pandemije pokazalo da je seoski turizam možda i najveći adut našeg turizma, koji je u porastu i posle korone. Nekada su se ruralnim turizmom ljudi bavili samo na području Zapadne Srbije, a danas gotovo da nema kraja zemlje u kome nemate ove vrste domaćinstava. Mionica, Ivanjica i Stara planina su u prošloj godini najposećenije destinacije u segmentu seoskog turizma, kao i Boljevac, Užice, Kladovo, Negotin, Kraljevo, Bajina Bašta. Seoski turizam počinje sve više da privlači i strane goste koji su u 2023. godini ostvarili 36 hiljada noćenja u objektima seoskog turizma, što je rast od čak 66 odsto u odnosu na 2022. godinu. U prošloj godini, u registrovanim seoskim turističkim gazdinstvima ukupno je ostvareno 155 hiljada noćenja, što je za trećinu više nego prethodne godine.

Naš plan je da se u naredne tri godine turistički brendira „srpsko selo“ kroz program podsticaja seoskim turističkim domaćinstvima. Veliko je interesovanje i uveren sam da će pilot projekat koji smo pokrenuli ove godine, postati redovna vrsta podsticaja u narednim godinama, sa značajno većim sredstvima za razvoj ruralnog turizma za proširivanje smeštajnih kapaciteta i dodatno opremanje objekata.

Takođe, ukazao bih i da je iz sredstava ministarstva trenutno na raspolaganju oko 400 miliona dinara kreditnih sredstava u cilju unapređenja kvaliteta turističke ponude, a za koja mogu konkursati i seoska turistička domaćinstva. Ovi krediti se realizuju preko Fonda za razvoj, pod povoljnim uslovima, sa kamatnom stopom od jedan odsto na godišnjem nivou, i takođe se mogu iskoristiti za rekonstrukciju ili izgradnju smeštajnih kapaciteta.

I u 2024. godini smo u rekordnom roku, kao i prošle godine, podelili 100.000 vaučera, kojima je udvostručena vrednost na deset hiljada dinara. Nadam se da će u skladu sa mogućnostima u budžetu, biti još jedna serija vaučera. Turistički vaučeri, koji se dodeljuju već punih deset godina, ostvarili su višestruke efekte na razvoj domaćeg turizma. Prvo, doprineli su značajnom rastu domaćeg turističkog prometa i u periodu od 2015. godine do

2023. godine broj domaćih turista je povećan za 57 odsto, a noćenja su porasla za 61 odsto. Pored svih pozitivnih efekata o kojima smo pričali, kao što je produžetak turističke sezone, izlazak ugostitelja iz sive zone, vaučeri su prošle godine ispunili još jedan važan cilj. Uspeli smo da u Srbiji zadržimo dva miliona domaćih gostiju iako su ukinuta sva ograničenja za putovanja u inostranstvo.

Kada smo već kod rezultata u 2023. godini, moram da kažem da je prošla godina protekla u znaku stranih gostiju, zabeležen je 2,1 milion stranih gostiju, što je čak za petinu više nego 2022. godine. U 2023. godini je ostvaren prihod od stranih turista u iznosu od 2,56 milijardi evra, što je za 3,4 odsto više nego rekordne 2022. godine. Proteklu godinu je ipak obeležila vest da je Srbija prva u svetu po stopi rasta prihoda od stranih turista u odnosu na 2019. godinu.

Trend povećanja turističkog prometa je nastavljen i u 2024. godini i podaci sistema e-Turista pokazuju da su u januaru ukupni dolasci povećani za 8 odsto, a noćenja za 25 odsto u odnosu na januar protekle godine. Računamo na dalji rast turista sa svih ključnih tržišta, a to su pre svega, zemlje regiona, Turska, Rusija, Nemačka i Kina. Kinesko tržište je prioritetno budući da su dolasci još uvek u fazi oporavka, a noćenja su prevazišla rekordnu 2019. godinu. Priliku za povećanje kineskih gostiju vidimo i u planovima Er Srbije koji su usmereni ka rastu broja direktnih letova za Kinu čim se steknu odgovarajući uslovi.

- **Ministar turizma i omladine u tehničkom mandatu**

Aleksandar Seničić, direktor YUTA

CENE ZA INO-DESTINACIJE VIŠE I DO 20%

e-TN: Februar mesec je vreme kada se svode prošlogodišnji rezultati. Pa kako su u 2023. godini poslovali naši touroperatori i njihovi subagenti?

Možemo da budemo zadovoljni kako je prošla 2023 godina. Ukupan promet i broj putnika je za nijansu bio bolji nego 2022 godine. Dešavali su se sporadični problemi, pretežno vezani za vremenske nepogode. Imali smo manji broj žalbi nego u prethodnoj godini, ali smo na žalost imali i bankrot dva posrednika i na kraju sezone jednog turopertera. Putnici koji su uplatili kod posrednika su svi realizovali svoja putovanja, dok je još u toku isplata novca putnicima koji su uplatili aranžmane kod turopertera. Sve zajedno možemo da budemo zadovoljni, obzirom na krizu tokom perioda Korona virusa i velikih problema sa kojima smo se suočili u turističkim agencijama.

e-TN: A putnici, da li su i oni bili zadovoljni kvalitetom pruženim uslugama i da li je broj pritužbi na rad turističkih agencija u porastu?

Velika većina putnika je bila vrlo zadovoljna uslugama turističkih agencija. Broj žalbi u odnosu na broj realizovanih aranžmana, ne prelazi više od 0,3%, što je daleko bolje od evropskog proseka koji iznosi oko 2,5%. Najčešće žalbe putnika su početkom sezone se odnosile na kašnjenje avio letova, na šta nisu mogle da utiču turističke agencije, dok tokom sezone su najčešće se odnosile na kvalitet smeštaja i usluga u objektima.

e-TN: Pojavile su se prve ovogodišnje „first minute“ ponude. Kakve su one „cenovno“ u odnosu na prošlogodišnje?

Da prodaja aranžmana „first minute“ je krenula još od oktobra meseca sa značajnim popustima koji su



za odrađene objekte iznosili i preko 50%. Kako se približavamo početku sezone popusti će biti manji. Cene su generalno veće na svim destinacijama usled globalne i lokalne inflacije kao i poskupljenja svih roba i usluga koje formiraju cenu.

e-TN: Da li će se to preslikati i na letnje aranžmane?

Na žalost da. Cene za ovogodišnju sezonu su praktično više za sve destinacije. Kada govorimo o privatnom smeštaju i prevozu autobusom, za oko 10%, dok su cene na avio aranžmanima više za oko 15% do 20%.

e-TN: Generalno, kakvu ponudu turisti mogu očekivati ovog leta?

Ponuda je zaista jako bogata, bez nekih značajnih „novih destinacija“. Počev od Grčke sa ponudom apartmanskog i hotelskog smeštaja na severu, do destinacija širom Grčke i Grčkih ostrva. Zatim Turska sa izuzetno bogatom ponudom od severa do juga obale, Crna Gora, Bugarska, Španija, Italija, Egipat, Tunis, Hrvatska, Albanija.

e-TN: Ne bih da plašim potencijalne putnike, ali smo svake godine svedoci da neka agencija zatvori svoja vrata a ljudi ostanu bez svojih odmora i bez novca. Realno, kako da budemo sigurni da se to neće desiti i ove 2024. godine?

Nema garancija za tako nešto, kao ni u bilo kojoj drugoj delatnosti. Verujem ipak da ulazimo u mirniji i stabilniji period nakon Korone i da su agencije krenule putem, pre svega finansijske stabilizacije poslovanja i konačnog izlaska iz krize. Ipak, imam utisak da kada dođe do takve situacije tome se daje daleko više na značaju u medijima u odnosu na slične stvari. Recimo kao kod prodaje stanova ili nameštaja i bele tehnike. I to se dešavalo poslednjih godina i u ovim drugim delatnostima. Kupci pojedinačno budu daleko više oštećeni s obzirom da ne postoji nikakav model zaštite njihovog novca, za razliku od turističkih agencija gde putnici budu obeštećeni u najvećem broju slučajeva u potpunosti, ili delimično. To u drugim delatnostima nije slučaj već tada odmah nakon bankrota ostaju bez kompletног novca, bez izuzetka.

e-TN: Po Vašoj oceni da je dobra naša zakonska regulativa koja štiti putnike od takvih neželjenih situacija i kako je to regulisano u drugim zemljama?

Mislim da je regulativa koja reguliše zaštitu korisnika usluga turističkih agencija daleko kvalitetnija od bilo kojih uslova koje putnici „dobijaju“ kod individualnih putovanja dok za putovanja u sivoj zoni -preko društvenih mreža i raznih „stručnjaka“ nema nikakvih garancija i svake godine imamo hiljade prevarenih korisnika koji ostaju i bez novca i bez putovanja. U velikoj većini zemalja u okruženju i Evropi sistem je sličan ili identičan. Jedine razlike se odnose na veću ličnu odgovornost vlasnika i visinu garancije. Neophodno je da pomenem da su garancije u Srbiji, koje idu i do 400.000 eura u zavisnosti od prometa, apsolutno najveće u Evropi. Najveća razlika u odnosu na Evropu je u brzini realizacije i pravnom okviru takvih situacija. Takođe, u Evropi vlasniči agencija vrlo često organizuju i dobrovoljne Fondove za dopunu garancije, štiteći i na taj način svoj posao. To nije nešto što je obavezno ali postoji veliko učešće svih agencija.

Nakon Korone i uočenih velikih problema oko zadržavanja novca od strane avio kompanija, hotela i turističkih agencija ili potpunog prestanka njihovog rada, započete su aktivnosti na globalnom nivou pa i u EU po pitanju iznalaženja novih modela zaštite

potrošača i načina plaćanja u turističkoj industriji. YUTA aktivno učestvuje u svim tim procesima preko Evropske Komisije, kao jedini pravni subjekt sa Zapadnog Balkana, koji je u poziciji da učestvuje i glasa na Evropskoj Komisiji, samostalno ali i preko ekspertskega tima u kome je član Mon TiN Safe administracija. Ove aktivnosti napreduju i u narednom periodu će svakako doneti novosti po pitanju sigurnosti putnika i drugačijeg načina prometa u turističkoj industriji.

e-TN: Čini se da je mali broj turističkih agencija koje bave receptivnim turizmom. Zašto je to tako i da će najavljeni EXPO 2027 to promeniti?

Sve je veći broj agencija koje počinju da se bave receptivnim turizmom, što je jako pozitivno, ali je i rezultat velikog interesovanja za Srbiju kao turističku destinaciju. Do pre nekoliko godina to je bio pionirski rad velikog odričanja bez nekih značajnih finansijskih rezultata. Sada je situacija drugačija. Sigurno je da će i EXPO 2027 doprineti još većem broju agencija koje će ponuditi receptivne programe.

e-TN: Nove tendencije u turističkoj industriji sve više daju prioritet individualnim putovanjima i mnogobrojnim online buking sistemima. Digitalizacija poslovanja je postala neminovnost, a pitanje je trenutka kada će veštačka inteligencija početi da pravi turističke aranžmane. Kada se sve to uzme u obzir po Vama, kakva je perspektiva samog postojanja turističkih agencija?

Potpuno ste u pravu. Nove tehnologije i nove generacije sve više omogućavaju samostalno organizovanje putovanja. Još uvek to ne ugrožava u velikoj meri rad turističkih agencija upravo zbog sigurnosti i ipak povoljnijih cena, pogotovo kad je reč o paket aranžmanima sa charter prevozom. Smatram da se agencije moraju ubrzano prilagođavati novim tehnologijama i navikama savremenih putnika, ukoliko žele da opstanu. Svakako velika je i uloga države, pre svega kod zaštite rada zvaničnih i registrovanih -licenciranih tourooperatera, u odnosu na sve veći broj nelegalnih ponuđača na društvenim mrežama i internetu generalno ali i na svakom drugom mestu. Samo na taj način se može napraviti dobar ambijent za rad agencija i prevoznika i uobičići pravni okvir za apsolutnu zaštitu potrošača. Ukoliko se to ostvari na pravi način i turističke agencije će opstati, naravno u savremenijem obliku.

Željko Milinković

Statistika

12,44 miliona noćenja i 4,19 miliona dolazaka turista

Zvanični statistički podaci pokazuju da je pao novi rekord srpskog turizma

Nesumnjivo je da naš turizam raste iz godinu u godinu. U odnosu na prošlu godinu rast broja turista iznosi 8,4% dok je ukupan broj ostvarenih noćenja u odnosu na 2022. godinu veći za 1,6%. Važno je napomenuti da je metodologija prikupljanja podataka koje primenjuje Republički zavod za statistiku ovoga puta nepromenjena pa su samim tim i zvanični podaci potpuno uporedivi. Praktično, već dve godine podaci o turističkom prometu (broj dolazaka i noćenja turista) u smeštajnim kapacitetima formiraju se na osnovu statističke obrade podataka preuzetih iz administrativnog izvora, Centralnog informacionog sistema u ugostiteljstvu i turizmu (eTurista). Po prvi put od kada je Republika Srbija samostalna država ostvarili smo preko 4 miliona dolazaka turista.



Tabela 1. BROJ DOLAZAKA U 2023. GODINI.

	Ukupno	Index 2023:2022	Domaći	Index 2023:2022	Strani	Index 2023:2022
REPUBLIKA SRBIJA	4 192 797	108,4	2 058 492	98,2	2 134 305	120,4
Srbija – sever	2 092 215	112,0	539 432	97,9	1 552 783	117,9
Beogradski region	1 384 616	117,4	193 346	97,9	1 191 270	121,2
Region Vojvodine	707 599	102,9	346 086	97,8	361 513	108,2
Srbija – jug	2 100 582	105,0	1 519 060	98,3	581 522	127,5
Region Šumadije i Zapadne Srbije	1 379 093	104,2	1 035 709	98,6	343 384	126,2
Region Južne i Istočne Srbije	721 489	106,3	483 351	97,8	238 138	129,3
Region Kosovo i Metohija	-	-	-	-	-	-

Kada je pitanju ukupan broj ostvarenih noćenja on je neznatno bolji nego 2023. godine.

Tabela 2. BROJ OSTVARENIH NOĆENJA U 2023. GODINI

	Ukupno	Index 2023:2022	Domaći	Index 2023:2022	Strani	Index 2023:2022
REPUBLIKA SRBIJA	12 440 935	101,6	6 858 331	93,9	5 582 604	113,0
Srbija – sever	5 401 816	105,4	1 447 813	96,5	3 954 003	109,1
Beogradski region	3 453 132	108,6	482 796	96,7	1 191 270	110,8
Region Vojvodine	1 948 684	100,3	346 086	96,4	2 970 336	104,5
Srbija – jug	7 039 119	98,0	5 410 518	93,2	1 628 601	123,7
Region Šumadije i Zapadne Srbije	4 734 132	99,0	3 684 702	94,7	1 049 430	117,9
Region Južne i Istočne Srbije	2 304 987	98,5	1 725 816	90,2	579 171	135,9
Region Kosovo i Metohija	-	-	-	-	-	-

Kako je prošla turistička 2023. godina u Novom Sadu?

Turistička organizacija Grada Novog Sada je poslednjih godinu dana radila na brojnim projektima u cilju proširenja i unapređenja turističke ponude grada

Kontinuirane promocije, gostovanja, nagrade, organizovani događaji i objavljeni promotivni materijali, svakako su doprineli tome da se Novi Sad i ove godine pronađe na mapi želja i ostvarenih putovanja turista.

Početak 2023. godine obeležili su brojni sajmovi, posete i susreti u kojima je Turistička organizacija Grada Novog Sada aktivno učestvovala. Samo u ovoj godini nastupili smo na blizu 40 domaćih i međunarodnih sajmova, poslovnim skupovima, promotivnim događajima i manifestacijama.

Projekti TONS-a koji su obeležili 2023. godinu

TONS je prošle godine realizovao nekoliko značajnih projekata. U saradnji sa ustanovama kulture, početkom februara povodom Dana grada, organizovan je „Dan otvorenih vrata“, kroz koja je prošlo oko 7.000 građana, a realizovano je i 12 besplatnih pešačkih tura obilaska Novog Sada i Petrovaradinske tvrđave.

U junu 2023. pokrenuta je inicijativa za formiranje Mreže turističkih gradova. Tim povodom, Turistička organizacija Grada Novog Sada ugostila je predstavnike



gradova i turističkih organizacija iz Beograda, Budve, Herceg Novog, Banjaluke i Tuzle, grada Skoplja, kao i kolege iz Turističke organizacije Srbije. Dugoročno, u planu je širenje mreže i povezivanje sa svim vodećim turističkim organizacijama Zapadnog Balkana.

Septembar je obeležila organizacija i realizacija poslovnog skupa u Ljubljani u kojem je učestvovala novosadska i slovenačka turistička privreda.

Predstavnici lokalnih hotelijera i agencija imali su priliku da održe sastanke i dogovore nove poslovne prilike, a sve sa ciljem da se poveća broj turista koji iz Ljubljane, ali i cele Slovenije, putuju u Novi Sad i obrnuto.



Promocija u medijima i na digitalu

Prošlu godinu obeležile su mnoge medijske objave u kojima je promovisano sve ono što Novi Sad pruža u turističkom smislu. Objavljeno je više od 100 tekstova i baner rešenja na najposećenijim portalima regionala. Istovremeno nacionalne, regionalne i lokalne televizije i radio stanice emitovale su promotivne spotove u kojima je prezentovana letnja i zimska ponuda Novog Sada. Pozitivni rezultati brojnih TONS-ovih promotivnih kampanja na društvenim mrežama, bilbordima, oglašavanja na Guglu, takođe su doprineli vidljivosti Novog Sada kao poželjne turističke destinacije.

Zainteresovanost za Novi Sad iskazali su i brojni gosti iz Kine, Turske, Grčke i Hrvatske, kako iz lokalnih medija, tako i turoperatora koji su Novi Sad posetili na svom putovanju kroz Srbiju.

Sa ciljem promocije grada ove godine ugošćene su i dve grupe domaćih influensera. Dvodnevne posete Novom Sadu i okolini obuhvatile su obilazak centra, Petrovaradinske tvrđave, Pozorišta mladih, Ateljea 61, Muzeja grada Novog Sada, Galerije Matice srpske i Muzeja Vojvodine, kao i posete Podrumu Šukac, Novosadskom Zimzolendu, Ledenoj šumi, restoranima, čardama i salašima.



Rezultati u brojevima

Godinu u kojoj je TONS proslavio svoj jubilej – 15 godina od osnivanja, obeležili su povećanje broja dolazaka i noćenja turista. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku Srbije na teritoriji Grada Novog Sada u periodu januar – decembar 2023. godine ukupno je ostvareno **234.708 dolazaka turista**, što predstavlja rast u odnosu na isti period 2022. godine za 7,2%. Turisti su došli iz čak **180 zemalja**, a najbrojniji su bili oni iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Ruske Federacije, Slovenije, Nemačke, Kine, Rumunije, Crne Gore, Severne Makedonije, Poljske.

Prema istom izvoru u periodu januar – decembar 2023. godine ukupno je ostvareno **567.926 noćenja**, što predstavlja rast od 1,2%. Najviše noćenja je tradicionalno bilo u julu kada je zabeleženo 59 hiljada noćenja, a zatim slede maj sa 58 hiljada i oktobar sa 53 hiljade noćenja turista. Izuzetno dobar je bio i april sa blizu 50 hiljada noćenja.

Najveći udeo u noćenjima imaju strani turisti koji su ostvarili 408.891 noćenja što predstavlja gotovo 72% svih noćenja. U poslednje dve godine primetan je ubrzan rast noćenja stranaca u odnosu na period pre pandemije. U odnosu na 2019. godinu Novi Sad sada ima 46% više noćenja turista koji dolaze iz inostranstva. Ovaj podatak je izuzetno važan kada uzmemu u obzir devizni priliv od turizma. Naime, Srbija je, prema listi koju je objavila Svetska turistička organizacija, zauzela prvo mesto po rastu prihoda od stranih turista za period od 2019. do 2023. godine. Činjenica da je Novi Sad drugi grad po noćenjima stranih turista, kao i gore pomenuti rast, nesumnjivo navode na zaključak da je ovom uspehu Srbije u velikoj meri doprineo i promet od turizma ostvaren u našem gradu.

KONFERENCIJA O SEOSKOM TURIZMU

U Gornjem Milanovcu krajem januara održana tradicionalna godišnja konferencija vlasnika smeštajnih objekata koji se bave seoskim turizmom

Ivu konferenciju organizovao je poznati turistički portal [selo.rs](#) koji se već 20 godina promocijom i razvojem seoskog turizma Srbije. Na ovom portalu svoju ponudu predstavlja 2 hiljade seoskih domaćinstava. Samo u prošloj godini preko milion posetilaca portala imalo priliku da rezerviše svoj odmor na selu.



Ovogodišnja konferencija bila je posvećena razmatranju aktuelnih trendova, inovacija i investicija u oblasti seoskog turizma. Okupila je preko 100 vlasnika smeštajnih objekata iz svih ruralnih krajeva Srbije. Koliki je značaj ovakvih skupova pokazuju i vlasnici smeštaja koji su u Gornji Milanovac došli sa Stare planine, Sremu, severa Bačke ili Kladova i Đerdapa. Sve njih zanimalo je da čuju najnovije trendove u različitim oblastima: od marketinga i brendiranja i da saznanju kako da dođu do prilike da konkurišu za bespovratna sredstva i prilike da više ulože u adaptiranje i opremanje svojih objekata.

Učesnici konferencije su posebno istakli da im je od velikog značaja da imaju mogućnost umrežavanja i

razmene iskustva sa kolegama. Posebno se govorilo o tome kako promovisati smeštaj putem digitala u 2024. godini i kako iskoristiti lokalno kulturno i prirodno nasleđe sa ciljem pakovanja turističkih proizvoda smeštaja.

Ovom prilikom najavljen je i konkurs za podsticajna sredstva Ministarstva turizma i omladine i novi raspis Mere 7 u okviru IPARD fonda.

Nakon svedenih utisaka i brojnih pozitivnih komentara



posle uspešno završene konferencije nameće se zaključak da se i ove godine može očekivati povećanje broja registrovanih objekata za smeštaj kao i znatno povećanje broja noćenja u selima Srbije.

Ana Hadžić

Sve nas spaja Kopaonik

Kopaonik je jedna od omiljenih destinacija u Srbiji, koju turisti rado biraju, jer sadrži sve što je potrebno za odmor, opuštanje i mir, ali i za zimske sportove i najlepše doživljaje

Uređene staze i moderne žičare garantuju predivno skijaško iskustvo za zahtevne skijaše i početnike. Sve staze povezane su sistemom žičara i ski liftova, kapaciteta od preko 35.000 skijaša na sat. Neizmerno uživanje na stazi u nedostatku snega omogućavaju topovi i lanseri za veštačko osnežavanje. Noćno skijanje je poseban doživljaj, iskustvo koje ćete želeti da ponovite.

Uz skijanje i adrenalinske sportove očekuju vas i druge zimske radosti, kao što su:

- sankanje
- vožnja bobom na šinama
- tjuding
- snowshoeing
- vožnja taxi tabačem
- panoramska vožnja žičarom
- vožnja gondolom
- dečji grad

Bob na šinama, planinska atrakcija, predstavlja specijalizovanu stazu za spuštanje kroz šumsko okruženje. U ovoj avanturi mogu uživati odrasli i deca u pratnji odraslih na dvosednim sankama.



Tjuding predstavlja specijalizovanu plastičnu podlogu na kojoj je moguće sankanje, uz pomoć velikih guma. Namjenjen je posetiocima svih uzrasta koji imaju želju za dobrom zabavom.

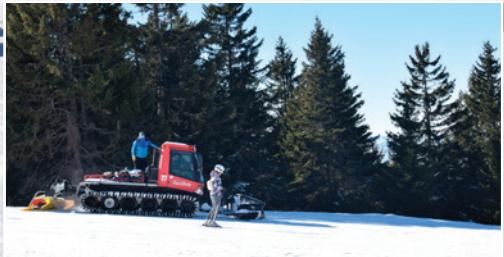
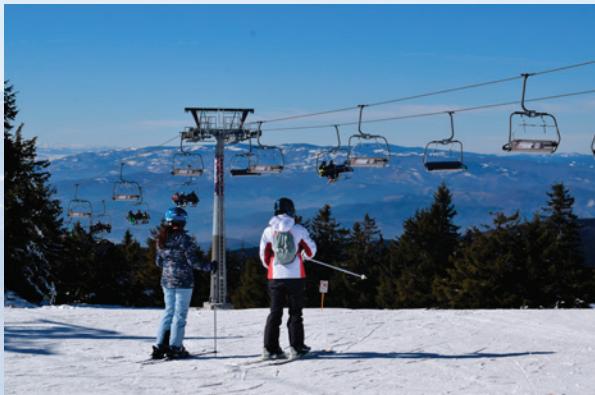


Snowshoeing ili hodanje na krpljama je rekreativna aktivnost u kojoj ljubitelji prirode i aktivnog odmora mogu uživati u dnevnim i večernjim šetnjama po dubokom snegu do najlepših lokaliteta i vidikovaca na Kopaoniku, u pratnji licenciranih planinskih vodiča.



Ukoliko ste raspoloženi za drugačiju vrstu avanture, lepote Kopaonika možete otkriti kroz možda malo specifičniju **vožnju taxi tabaćem**.

Panoramska vožnja žičarama Karaman greben i Pančićev vrh dugo ostaje u sećanju, a kada ste na oko 2000 m nadmorske visine, činiće vam se da ova planina nema kraj.



Gondolom Bržeće-Mali Karaman možete doći do centra Kopaonika, ali i tokom vožnje razgledati jedinstvene kopaoničke predele.

Veliki broj različitih elemenata za igru u **dečijem gradu**, bezbedni za decu, upotpuniće sadržaj za najmlađe.

Sadržaji skijališta su raznoliki da svakom posetiocu koji nije skijaš pruže mogućnost da oseti dozu zimskog adrenalina, svež i oštar vazduh kopaoničkih visina, uživa u šetnjama kroz četinare i planinskom suncu. Kopaonik živi život na stazi i van staza. Nakon omiljenih zimskih aktivnosti očekuje vas komfor u hotelima i apartmanima i opuštanje uz wellness & spa sadržaje. Uz domaću atmosferu u restoranima, ugrejaće vas čorba sa vrganjima, a gurmanski užitak zaokružiće izvrsna pita s borovnicama.



Jedinstvena turistička ponuda Kopaonika je blizina Jošaničke Banje, poznata po termomineralnim izvorima vode temperature 77°C, koja se nalazi na svega 24 km udaljenosti, tako da u jednom danu možete skijati i uživati u blagodetima termominerne lekovite vode. Od ove zimske sezone, uveden je ski bus na relaciji Jošanička Banja - Kopaonik. Ljubiteljima istorije biće zanimljiva Spomen soba posvećena Milunki Savić sa multimedijalnom postavkom.

Kopaonik je planina na kojoj se pomeraju granice, prihvataju izazovi i pokreće adrenalin. Povedite ekipu na planinu dobre zabave!



Spektakularne klisure Stare Planine i okoline Pirota

Krenite na nezaboravan put kroz klisure Pirotског kraja, gde ће вам netaknuta priroda otkriti svoju lepotu pružiti istinsko iskustvo avanture

Klisura reke Temšice

Reka Temšica, tokom vekova, stvorila je impozantnu klisuru, urezavši se kroz stene i formirajući spektakularne pejzaže koji oduzimaju dah. Strme litice, prekrivene bujnom vegetacijom, pružaju prelep kontrast sa mirnim tokom reke, stvarajući slikovite prizore koje vredi istraživati.

Ovo je najuzbudljivija klisura u ovom delu pirotske opštine, ili kako je meštani nazivaju "Mali kolorado".

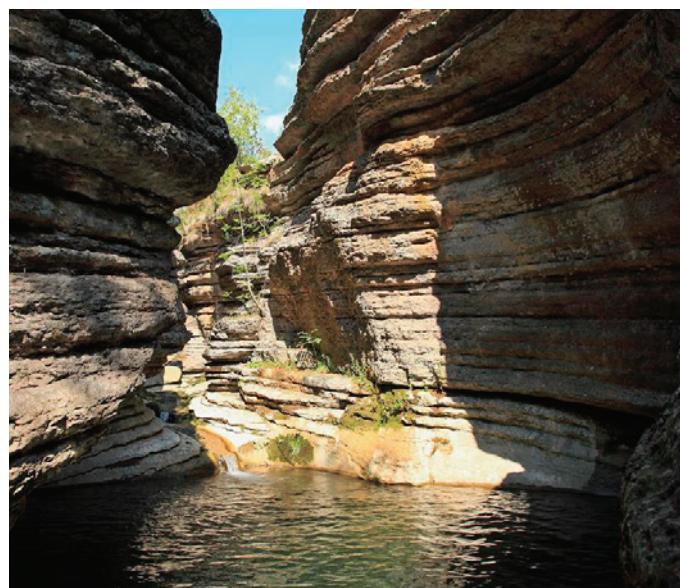


Reka Temšica je tokom vekova stvarala zaseke i strme litice, na pojedinim mestima visoke i preko 200 metara. Ono što posebno izdvajamo iz ovog kraja Stare planine jeste bogatstvo reke potočnom pastrmkom, kao i izletišta i odmarališta u predelu same klisure.

Klisura Rosomačke reke

Slavinjsko grlo ili rosomački lonci predstavlja klisuru rečne doline Rosomačke reke. Nalazi se u blizini sela Slavinja koje je od Pirota udaljeno 30 km. Do kanjona se dolazi iz centra sela, za oko 15 minuta laganog hoda. Staza je obeležena i prolazi kroz jedinstveni reljef ovog dela Stare planine.

Kanjon je nastao intenzivnim usecanjem vodenog toka u stensku masu Stare planine. Za kanjon je karakteristična pojava prečaga u koritu reke, tako da formira impozantan niz slapova i virova (lonaca). Nastali su procesom vertikalne fluvijalne erozije, na mestima gde reka naglo sa kaskada pada u korito, pa se zog velike kinetičke energije vode, vrši usecanje dela rečnog korita, neposredno iza kaskade. Jedinstven prizor ovog reljefa Stare planine predstavlja pravu riznicu neotkrivenog bogastva za sve ljubitelje prirode.



Klisura Gradašničke reke

Veoma atraktivna klisura dugačka više od 1km. Zaseci kanjona strmi su i veoma nepristupačni. Nalazi se na 4km od Pirot, nedaleko od sela Gradašnica. U samoj klisuri nalazi se Dag banjica, izvor iz kojeg izbija topla lekovita voda. Po iskustvima stanovnika ovog kraja, posebno je efikasna kod lečenja rana.

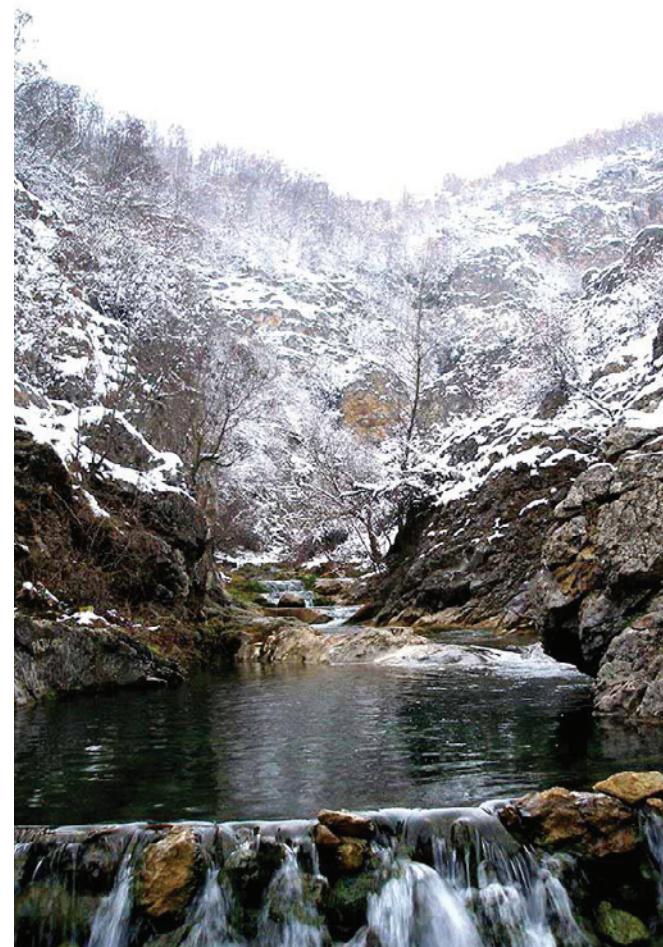


Klisura Vladikine ploče

Nalazi se na 2,5 kilometara od sela Rsovci, na Staroj planini. Proteže se do sela Pakleštica i početka Zavojskog jezera. Najduži i najdublji deo ove klisure zove se "Vladikina ploča", gde klisura dostiže dubinu od preko 200 metara, sa vertikalnim i izuzetno strmim i nepristupačnim liticama. Klisuru karakteriše bogatstvo flore i faune.



Sama klisura, kao i jedinstvena pećina Vladikine ploče obeležena je pešačkom signalizacijom od sela Rsovci do sela Pakleštica i do nje je moguće doći samo pešice. U ovom delu Stare planine, kroz klisuru Vladikine ploče, svake godine sredinom avgusta meseca se organizuje Rafting Vladikine ploče, planinskom rekom Visočicom, u organizaciji sportskih i ekstremnih klubova iz Pirot.



Kanjon reke Visočice

Ovo je jedan od najneistraženijih kanjona u ovom delu Srbije, kroz koji protiče Visočica, planinska reka sa najvećim padom u Srbiji i obiljem autohtone vrste ribe, potočne pastrmke. Kanjon je vrlo živopisan, njegove litice su na pojedinim mestima vrlo strme i nepristupačne, visoke i po nekoliko stotina metara.

Zakorači u avanturu

Prepusti se svojim čulima i oseti spoj prirode i adrenalina na putovanju dok osvajaš vrhove, letiš visinama sa pogledom na svet i uživaš u rekama splavarenjem kroz pejzaže netaknute prirode

Pored svih prirodnih lepota, kulturno – istorijskog nasleđa i bogate gastronomске ponude, Prijepolje je grad u kome ćete doživeti pravu avanturu adrenalinskih sportova kao što je splavarenje najlepšom rekom Lim, paraglajding kao najmlađi vazduhoplovni sport i sportsko penjanje koji su posebno omiljeni među mlađom populacijom.



Splavarenje rekom Lim

Splavarenje predstavlja termin koji označava „splavarenje divljim rekama“ u gumenim čamcima i predstavlja pravi sportsko – turistički užitak za sve ljubitelje adrenalina i dobre zabave. Reka Lim je izuzetno atraktivna reka za splavarenje obzirom na njen vodostaj koji omogućava organizovanje tura tokom cele godine. Pored odlične zabave koji ovaj adrenalinski sport nosi tu je i uživanje u pogledu živopisnih predela Limske doline. Spust rekom podrazumeva 4 do 8 članova plus kormilar uz svu neophodnu zaštitnu opremu i pogodno je za svakoga s obzirom da nije potrebno znanje u veslanju. Opština Prijepolje i reka Lim, već više od 20 godina, domaćini su „Limske regate“ koja se održava svake godine početkom juna na trasi dugačkoj 134 km od izvorišta Lima iz Plavskog jezera do plaže Petrovac u Prijepolju.

Paraglajding

Paraglajding je najmlađi vazduhoplovni sport koji se realizuje samo uz pomoć vetrova i vazdušnih strujanja bez motornih pogona. U Prijepolju možete ostvariti svoj san o letenju jer postoje nekoliko poletišta sa kojih su se mnogi paraglajderi vinuli u visine i uživali u lepoti prijepoljskih pejzaža. Poletišta su: Sekulića brdo sa nadmorskom visinom od 940 metara, Koševine nadmorske visine 950 metara, Sopotnica (Klekova ravan) i Kamena Gora (Sveti bor). Paraglajding pruža neprocenjivo uživanje i može se upražnjavati samostalno bez starosne granice uz adkvatnu opremu, teorijsku i praktičnu obuku.



Penjanje

Sportsko penjanje je sport koji je nastao kao deo planinarskog sporta. Sport koji je u usponu u Prijepolju, budi znatiželju mnogih avanturista koji žele da u borbi sa sobom ojačaju svoju psihofizičku snagu i savladaju ekstremno teške detalje na stenama uz sposobnost prelaženja glatkih stena, previsa i plafona u stenama. Prijepoljski kraj je brdotiv i kao takav obiluje penjalištima prirodnog porekla. U Prijepolju je otvoren penjački centar koji na više lokacija broji više desetina penjačkih smerova. Lokacije dostupne za penjanje su: Penjalište Sokolica, Penjalište 4. Decembar, Penjalište Hrta; Penjalište Kamena Gora na više lokacija; Penjalište Petnja; Penjalište Sopotnica; Penjalište u kanjonu reke Miliševke. Prirodna penjališta su otvorena i uslovi za treniranje mogući su samo u letnjem i prolećnom periodu dok se u zimskom periodu koriste veštačke stene i zidovi.



Idealan vikend u Knjaževcu, među prijateljima

Putopisci ga upoređuju sa Ljubljonom, Amsterdamom, Venecijom, Parizom...

Slušali ste o toj varoši koja se zove Knjaževac. Želite da upoznate Knjaževac, malu opština na istoku Srbije? Nemate puno vremena? Ako je tako, neka vaš prvi susret sa njim bude Idealan vikend u Knjaževcu. Evo našeg predloga i dobrodošli u Knjaževac!



Prvi dan

Knjaževac se može upoznati na različite načine, ali, kažu, najlepši je onaj šetnjom njegovim drvoređima, **ulicom kestenova**, ili **ulicom lipa**. Prva vodi do **Spomen parka**, monumentalnog dela čuvenog arhitekte Bogdana Bogdovića. Posvećen je hrabrim Timočanima, koji su dali život za slobodu ovog kraja. Ulicom lipa dolazite do **Stare čaršije**, najlepšeg dela Knjaževca. Šarene fasade trgovackih i zanatskih radnji, mehana i letnjih bašti, ogledaju se u bistrim vodama Svrliškog Timoka, uklopljene u moderne životne tokove, a zaštićene kao kulturno-istorijsko nasleđe.

Putovanje u prošlost nastavite posetom **Muzeju grada**. Smešten u hladu velikog oraha, izgrađen u stilu secesije, bio je to dom Ace Stanojevića. Trezor uspomena na minuli život Zavičajni muzej čuva arheološke, etnološke, geološke, istorijske, umetničke zbirke, kao i jedinstvenu etnografsku zбирку dvopređnih vunenih čarapa, koja je 1965. godine proglašena spomenikom kulture Srbije.

Kada dan odmakne, predahnite uz kaficu, sladoled, ili kolače u nekom od brojnih gradskih kafea, ili uživajte u maloj avanturi, *vozeći se kanuima, čamcima, ili pedalinom* bistrim vodama Svrliškog Timoka. Sve to vam je na dohvat ruke – u centru varoši.

Drugi dan

Predlažemo da drugi dan svog boravka u Knjaževcu počnete obilaskom "Knjaževačkih meteora", tj. Klisure Ždrelo, na 12 kilometara od Knjaževca. Duga 300 metara, sa liticama visokim i do 80 metara, ova klisura pravi je spomenik prirode izuzetne vrednosti. Dan nastavite opuštajući se u termalnim vodama. Na samo pet kilometara od Knjaževca, u ataru sela Rgošte, smestila se **Rgoška banjica**. Lekoviti izvori formirali su prirodno jezero, sa vodom konstantne temperature od 28 stepeni. Za posetioce, tu je popločana plaža, dečiji park, uređen parking i moderni restoran sa internacionalnom kuhinjom. Vodom sa termalnih izvora napaja se i obližnji **sportsko – rekreativni kompleks Banjica**. Tu vas očekuju olimpijski bazen sa termalnom vodom, dečiji bazen sa malim akva parkom, tereni za male sportove, restoran, sauna...Sve na jednom mestu i podređeno vašem uživanju.



Popodne, skoknite do sela Ravna i obiđite **Timacum minus**, vojno utvrđenje iz prvog veka naše ere, najstarije u timočkoj oblasti. U Ravni je i **Arheo – etno park**, nesvakidašnja destinacija ljubitelja običaja i tradicije, ambijent koji vraća u život sela s kraja XIX i početka XX veka. Na Timacum minusu pronađen je kip Dionisa, boga vina starih Rimljana, a u podrumu jedne od kuća u Arheo-etno parku nalazi se muzej vina sa vinotekom.



I kada smo kod Dionisa i vina, predlažemo da ovaj savršen dan završite u jednoj od knjaževačkih vinarija, gde ćete uživati u vrhunskim vinima sa oznakom geografskog porekla. Živeli !

Treći dan

I dok još sneni, sa muzikom u ušima, počinjete novi dan, podite put **Stare planine**. Neka vaša prva stanica bude Crkva Presvete Bogorodice u selu Donja Kamenica, na



petnaestom kilometru od Knjaževca. Crkvu, jedinstvenu pa arhitekturi i slikarstvu, je u XIV veku podigao nepoznati vlastelin. Malo dalje, nalazi se **Manastir Svetе Trojice**. Smatra se da ga je 1457. godine podigao

despot Lazar Branković, najmlađi sin Đurđa Brankovića. Predlažemo da vaša naredna stanica bude moćni **vodopad Bigar**. Odmorate dušu uz huk vode koja se stropoštava sa visine od 35 metara i preliva preko lakog rupičastog bigrenog kamena.



A onda...Njeno veličanstvo – Stara planina! Čiste reke, nepregledne šume i pašnjaci, konji koji piju vodu sa kladenaca, samonikle plantaže borovnica, divljih jagoda, susreti sa ljudima široke duše...Sve je to Stara planina! Do **Midžora**, najvišeg vrha (2169 m), stiže se lako, jer je zaravnjen i pitom. Sa njega, u vedre dane, pogled seže i do Dunava.

Možete i do **Babinog zuba**, zaštitnog znaka Stare planine, visokog 1758 metara. Ako budete imali sreće upravo odavde videćete orlove kako osvajaju nebo. Kada vam ponestane daha od pešačenja, odmorite u nekom od restorana hotela "Stara planina", na Jabučkom ravništu, ili na čudesnoj "Plaži" na Sunčanoj dolini.

Za finale idealnog vikenda predlažemo idealnu večeru u nekom od seoskih turističkih domaćinstava. Dočekaće vas ljubazni domaćini vrućom pogačom, ovčijim i kravljim sirem, svežim povrćem iz svoje baštne, gibanicom od zelja, gulašem od divljači, palačinkama sa šumskim voćem...

Umesto suvenira, sa Stare planine za uspomenu ponesite teglice džema od paradajza, livadskog meda, ili ljutog ajvara. I kada kod svojih kuća stignete do dna tegle, biće to znak da vas Knjaževac zove da mu se opet vratite, jer ste ovde među prijateljima.



Požarevac: Grad Ljubičevskih konjičkih Igara, umetnosti i istorije

Bez obzira da li ste ljubitelj konjičkih igara, istorije ili umetnosti Požarevac će vas osvojiti svojom jedinstvenom kombinacijom tradicije, zabave i gostoprимства

Ljubičevske Konjičke igre

Jedna od najpoznatijih atrakcija grada su Ljubičevske konjičke igre, tradicionalna manifestacija koja se održava svake godine u prvoj sedmici septembra. Ove igre, sa svojim korenima duboko ukorenjenim u srpskoj istoriji i kulturi, predstavljaju pravi spektakl za ljubitelje konjičkog sporta.

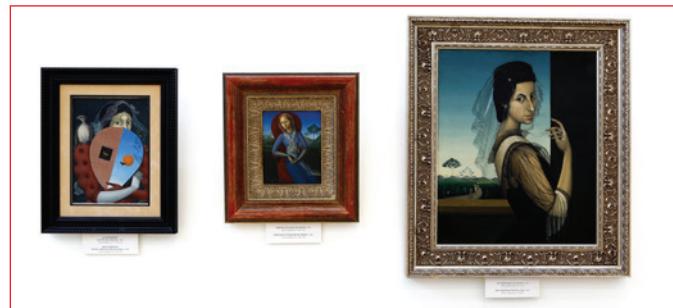


Posetioci mogu uživati u izložbi konja, voltižovanju dece, daljinskom jahanju, utakmicu u preslakanju prepona, galopskim i kasačkim trkama. Vrhunac ovog događaja predstavlja jedinstveno takmičenje u celom svetu – Ljubičevski višeboj, to je originalan po lepoti i dinamičnosti nadmetanje hrabrih momaka na odabranim konjima u pet tradicionalnih disciplina: Gađanje topuzom, Gađanje streлом, Kurirsko jahanje, Gađanje kopljem i Seča sabljom. Pobednik dobija titulu Viteza i prima svetlucavi pehar, plašt i sablju. Otvaranje Igara počinje svečanim defileom centralnim gradskim ulicama. Defiluju konjanici-учesnici Igara, kostimirani likovi požarevačke istorije u fijakerima, legionari iz Viminacijuma ... Za vreme trajanja Ljubičevski igara u Požarevcu se organizuju koncerti estradnih umetnika i grupa različitih muzičkih pravaca, folklornih ansambala, predstave, izložbe, sportski događaji, književne večeri,...

Ove Igre su prava prilika da se doživi duh srpske tradicije i uživa u jedinstvenom spektaklu koji spaja prošlost i sadašnjost.

Galerija Milene Pavlović Barili

Milena Pavlović Barilli je jedna od najuspešnijih i najpoznatijih predstavnica evropske umetničke avangarde četvrte decenije 20-og veka. Ona je jedna od najvećih i najpoznatijih srpskih slikarki ikada i najveći kulturni brend grada Požarevca.



U galeriji su izloženi delovi porodičnog stilskog nameštaja sa počeka 20 veka iz perioda kada je Milena tu rođena i perioda njenog detinjstva. Tu je

i Milenina lična biblioteka, njenom rukom oslikana kutija za drva, kao i portreti njenog oca i majke koje je ona uradila. U izložbenom prostoru posetioци mogu da uživaju u hronološkom preseku njenog stvaralaštva od 1926. do 1945. godine. Tu se nalaze i ostaci njenih ruku u bronzanom odlivu, njeni lični predmeti, nakit, slikarski pribor i njene fotografije. Galerija Milene Pavlović Barili je pravo kulturno blago ne samo grada Požarevca već i cele Srbije.

Požarevački mir

Za ljubitelje istorije, Požarevac ima poseban značaj kao mesto potpisivanja Požarevačkog mira 1718. godine, kojim je okončan dvogodišnji Tursko - Austro-ugarski rat. Turska strana je ovog rata izšla kao poražena i samim tim primorana na pregovore koji su trajali 5. do 21. juna 1718. godine u Požarevcu. Na mirovnom kongresu su učestvovali Austrija i Mletačka republika sa jedne strane i Turska sa druge strane uz posredništvo Engleske i Holandije. Potpisivanjem ovog mira Srbija je do Zapadne Morave, kao i deo Bosne i Slavonije, pripala Austriji.



Kongres je održan pod šatorima na brdu Sopot koje se nalazi iznad Požarevca i predstavlja sastavni deo Sopotske grede. Nakon tri veka ovo mesto je obeleženo 2004. godine Megalitom (drevni spomenik od kamenog bloka težak preko 15 tona), a 2009. godine je izgrađen objekat koji simbolično predstavlja šator u kome je potpisana mir, a 2012. godine je potkrepljen postavkom kostimiranih

pregovarača obučenih u duhu epohe sa početka 18. veka.

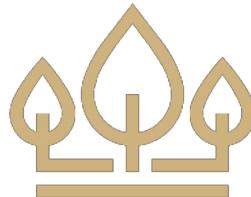
Arheološki park Viminacijum

Na 15 kilometara od Požarevca nalazi **Viminacijum** arheološko nalazište u blizini Starog Kostolca. Iz istorijskih izvora je poznato da je Viminacijum bio značajno vojno uporište u kome je bila stacionirana rimska legija (legio VII Claudia pia fidelis). Arheološkim iskopavanjima u poslednjoj četvrtini dvadesetog veka polako izranja iz šturih istorijskih svedočanstava i predstavlja se kao grad, koji je u svojoj istoriji, dugoj šest vekova, imao dinamičan razvoj i bio mesto gde su se susretale ne samo kulture istoka i zapada već i mesto u koje su trgovci iz Rimskog carstva rado zalazili.



Posebnu draž ovom lokalitetu dalo je otkriće mamuta starog oko milion godina, popularno nazvanog Vika. **Mamutica Vika** spada među najstarije na svetu (potiče iz praistorijskog perioda, miocena). Kuriozitet ovog otkrića je taj što je njen skelet očuvan na licu mesta, nekih 270 metara istočno od Carskog mauzoleja Viminacijuma. Viminacijum je poslednjih godina postalo veoma atraktivno mesto za turističke posete. Sem tura sa stručnim vodičem na srpskom ili na stranom jeziku, ovde se može i prenoći i degustirati autetična hrana iz rimskog perioda.





Sombor City Card – Ekskluzivna promocija na Sajmu turizma u Beogradu

“Sombor City Card” biće ekskluzivno predstavljen na ovogodišnjem Međunarodnom sajmu turizma u Beogradu. Ovaj domaći projekat uvodi potpuno novi pristup turizmu primenom digitalnih inovacija, koje donose revolucionaran i održiv način istraživanja destinacija.

Osmišljen kao digitalni ekosistem, “Sombor City Card” predstavlja integralni deo pilot projekta održivog turizma Grada Sombora. “Sombor City Card” aktivno doprinosi razvoju Sombora kao turističke destinacije koji se temelji na 17 ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih nacija.

Cilj “Sombor City Carda” je da omogući različite usluge i pogodnosti ne samo turistima i gostima Sombora već i lokom stanovništву kroz pristup raznim turističkim atrakcijama, muzejima, kulturnim događajima, restoranima i smeštajnim objektima. Sombor City Card pruža praktičnost i uštedu vremena, omogućavajući posetiocima da uživaju u gradu uz povoljnije cene i dodatne pogodnosti.

U eri ubrzanog digitalnog razvoja, “Sombor City Card” će biti dostupna na online platformi domaćeg turizma [Visit-Serbia.online](#), kao i na interaktivnim terminalima sa beskontaktnim plaćanjem rasporedjenim po lokacijama u Somboru.

U okviru Sombor City Card-a se nalaze registrovani pružaoci ugostiteljskih usluga za smeštaj i ishranu. Sve online kupovine Sombor City Card-a su fiskalizovane i svaki kupac dobija račun elektronskim putem.

“Sombor City Card” ima i dodatnu vrednost koju omogućavaju članovi tima - Turistička organizacija grada Sombora, Gradski muzej Sombora i Muzej Podunavskih Švaba, zgrada Županije sa atraktivnom slikom “Bitka kod Sente”, Narodno pozorište Sombor, Galerija “Milan Konjović”, Poljoprivredno domaćinstvo Periškić, Hotel Barcode, Greentown apartmani, Etno domaćinstvo Naš Salaš i Etno restoran Fijaker.

Tokom četiri dana sajma, od **22-25. februara** posetiocima će biti predstavljena turistička ponuda Sombora “Sombor City Card” na atraktivnom štandu između Hale 4 i Hale 1.

Promocija projekta sadrži VR video prezentaciju “Sombor City Card”, interaktivne toteme sa beskontaktnim plaćanjem, LCD ekrane sa video prezentacijom projekta i najatraktivnijih ponuda vezanih za Grad Sombor.

Posebna atrakcija biće promo aktivacija **Fijaker Avanture - Put ka Somboru**, uz poklone i suvenire Sombora, prva tri dana sajma od 15:00 do 15:30h i u nedelju od 12.00 do 12.30h.

Salon vina Kragujevac

UKongresnom centru hotela Kragujevac, u petak i subotu, 5. i 6. aprila, Vinski viteški red Šumadije organizuje, po deveti put, najznačajniju regionalnu privredno – turističku vinsku manifestaciju u centralnoj Srbiji, „Salon vina Kragujevac“. Za ljubitelje vina i profesionalce, proizvođače i kupce najboljih vina na našim prostorima, osmišljeni su brojni sadržaji.



„Dan vinara i profesionalnih vinskih kupaca“, 5. aprila u Kongresnom centru, planiran je za prezentacije i degustacije sa predstavnicima Retail i HoReCa sektora, distributerima, vlasnicima i menadžerima vinoteka, restorana i hotela.

Da li je u vinu istina (In vino veritas) obožavaoci ovog rajskega pića imaće priliku da se uvere 6. aprila, tokom „Dana ljubitelja vina“, od 12 do 20 časova, kada su



planirane degustacije vina i autentične hrane uz dobru muziku, ali i edukacije i stručne radionice.

Posetnici će imati priliku da prisustvuju predavanju „Marketing u vinskom sektoru- Kanali prodaje, put do krajnjeg kupca“, koje će biti organizovano uz podršku Privredne komore Srbije i Regionalne privredne komore Šumadije i Pomoravlja. Predavači su eminentni međunarodni i domaći eksperti iz ove oblasti. Organizatori najavljuju posebno osmišljenu promociju srpskih organskih vina, ali i predstavljanje opreme za vino i enoloških sredstava, proizvođača hrane, pekarskih proizvoda, maslinovog ulja i vode, sireva i suhomesnatih proizvoda. U saradnji sa magazinom vino.rs i Centrom za razvoj vinskog turizma biće dodeljena nagrada za „Najveći doprinos vinskom turizmu u 2023. godini“. Kompanije „MAĆI 001“ i „Riedel the Wine Glass Company Partner Serbia“, kao partneri, obezbeđuju najkvalitetnije vinske čaše i tematske masterclass radionice i prezentaciju opreme i najkvalitnijih kafa. Zainteresovani mogu detaljnije da se informišu o salonu vina i programu na sajtu Salona vina Kragujevac <https://www.vinskivitezovisumadije.org/strana/salon-vina/>

Tekst: **Snežana Milisavljević i Lidija Kolarević**

Fotografije: **Miroslav Petrović i**

Vinski viteški red Šumadija



Promocija na Sajmu turizma u Beogradu



I ove godine manifestacija „Salon vina Kragujevac“ biće promovisana na predstojećem Sajmu turizma u Beogradu na štandu Gradske turističke organizacije „Kragujevac“, u hali 4 Beogradskog sajma. Kragujevac će na najvećem sajmu u regionu predstaviti turističku ponudu grada i okoline, kulturno-istorijsko nasleđe, city break, aktivni odmor, seoski turizam. Najznačajniji segment turističke ponude, manifestacioni turizam i lokalna gastronomija oživeće uz dobar zvuk Arsenal festa i ukus lokalnih vinarija i destilerija. Najavljeni dolazak Kianu Riva i svirka njegovog benda na „Arsenalu“ u startu najavljaju dolazak velikog broja fanova iz zemlje i regiona.



Selters banja - oaza zdravlja i odmora

Smeštena u srcu pitomih brežuljaka Srbije, Selters Banja predstavlja pravu oazu mira, zdravlja i opuštanja. Ova banja, poznata po svojoj lekovitoj termalnoj vodi, istorijski je mesto gde se priroda i moderna medicina spajaju kako bi pružile posetiocima ne samo lečenje, već i vrhunski odmor. Sa ponosom najavljujemo svoje učešće na predstojećem sajmu turizma, gde ćemo predstaviti naše aranžmane dizajnirane da zadovolje potrebe svakog posetioca.

Naša ponuda obuhvata pristup jedinstvenom Wellness i Spa centru, gde posetoci mogu uživati u različitim vrstama masaža, terapijama i tretmanima za opuštanje i revitalizaciju tela. Kombinacija mineralne vode i savremenih spa procedura čini Selters banju idealnim mestom za oporavak i odmor.

Lekovita voda „Srpski Selters“ za zdravlje i vitalnost

Selters Banja je široko priznata po svojoj lekovitoj termalnoj vodi koja ima blagotvoran uticaj na kožu, mišićno-koštani sistem i respiratorne puteve. Naši specijalizovani programi uključuju hidroterapiju i peloidoterapiju, prilagođene individualnim potrebama za lečenjem i oporavkom. Ako vam je potrebno opuštanje i regeneracija, naši wellness i spa paketi su idealni za vas. Uživajte u terapijama i tretmanima koji revitalizuju telo i duh, u okruženju koje promoviše mir i opuštanje. Vratite se kući osveženi i puni energije. Za one koji žele aktivran odmor, Selters banja nudi brojne aktivnosti: od šetnji stazama zdravlja do sportskih aktivnosti na terenima, teretana na otvorenom a u toku toplih letnjih dana i spoljašnji bazeni za decu i odrasle.

Banja Selters na 45. Sajmu turizma u Beogradu

Za posetioce sajma turizma, Selters banja je pripremila specijalne promotivne pakete koji uključuju smeštaj, spa i wellness tretmane, prilagođene svakom pojedinцу sa ciljem da se osloboди od stresa i svakodnevnog užurbanog života. Ovo je idealna prilika da isplanirate svoj naredni odmor i iskusite čari ovog jedinstvenog mesta.

Posetite nas na sajmu turizma i otkrite sve što Selters banja može da vam ponudi – od nezaboravnog odmora i opuštanja do poboljšanja zdravlja i vitalnosti. Vaše mesto pod suncem čeka Vas u Selters banji, gde tradicija, priroda i moderna medicina idu ruku pod ruku.





Banje Balkana na jednom mestu

7. BalkanSpa Summit će se održati od 16. do 18. oktobra 2024. godine u Vrnjačkoj Banji, u organizaciji Udruženja banja Srbije. Domaćin je Specijalna bolnica za rehabilitaciju MERKUR, pokrovitelj Ministarstvo turizma i omladine Republike Srbije, dok je Klafs – My Sauna and Spa je generalni sponzor.

„Posle pauze od sedam godina postojala je bojazan u kojoj meri će se stručna javnost odazvati našem pozivu da nastavimo tako gde smo stali davne 2015. godine u Termama Laško. Epidemija KOVID 19 i mere koje su preduzimane u cilju njenog suzbijanja uveliko su promenili kanale komunikacije među stručnjacima u svim oblastima. Događaja je bilo manje, razmena iskustava i predavanja su realizovana elektronski, video konferencijama. Na sreću, 6. BalkanSpa Summit (10-12.10.2023.) je pokazao da konferencije „uživo“ nisu izgubile na značaju. Šta više - 160 učesnika, 20 predavača i 18 prisutnih medija pokazuju da su turistički radnici željni susreta i razgovora.

Ohrabreni odzivom učesnika i predavača iz gotovo svih zemalja Balkana, nastavljamo dalje i sledećem, 7. BalkanSpa Summit-u, dajemo novu notu i osvežavamo njegovu agendu tako što koncept panela zamenjujemo pravim radionicama. Angažovaćemo četiri najpoznatija

predavača svetskog glasa da učesnike uvedu u svet uspešnog brendiranja i marketiranja uz pomoć svih do sada poznatih kanala prodaje. Biće ti i najuspešniji GM u spa hotelijerstvu u prošloj godini!

Tema vodilja 7. BalkanSpa Summit-a biće „Kako uspešno brendirati proizvod zdravstvenog turizma“. Na prethodnih šest Samita smo se upoznali sa termalnim i stručnim potencijalom svih balkanskih zemalja, sa zajedničkim etno komponentama i sada nam ostaje da sve to upakujemo u nov proizvod. Ali, taj proizvod treba uobičiti da bude intrigantan i privlačan turistima, da bude jedinstven i neponovljiv. Ukratko, treba od njega napraviti brend i promovisati ga na pravi način. O marketingu znamo puno (mi na Balkanu), ali u brendiranju smo „tanki“ iz mnogo subjektivnih razloga. Zato pozivamo hotelijere i menadžere spa i velnes centara, lekare, terapeute, zaposlene u marketingu ili turističkim agencijama da nam se pridruže, da budu deo jedne nove priče o turizmu.

Nominacije za **BalkanSpa Summit Award 2024** biće omogućene od 01.03.2024. na

<https://balkanspasummit-awards.com/>

Konkurišite i budite jedinstveni!

Nagradićemo najbolje i najhrabrije, jer bez rizika nema uspeha. Ni u životu, ni u poslu.

Detaljnije informacije i prijave na

info@balkanspasummit.com

www.balkanspasummit.com

organizator



pokrovitelj



generalni sponzor



strateški partner



ТУРИСТИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА СРБИЈЕ

Rajac Scythe Festival

КОСИДБА

на Рајцу

14. јул 2024.



Novobečejski dragulj u čaši elitnog vina

Biserno ostrvo je dom jedinstvene sorte vinove loze Muskat krokan

Očaravajuća lepota Parka prirode "Stara Tisa" na Bisernom ostrvu pored impresivnih tršćaka i raritetne flore i faune područja, močvarnih biljaka i predela koji oslikavaju idilu Starog Banata, ima još jednu posebnost i lepotu. Ovaj prostor čuva još jedno blago novobečejske opštine – posed i letnjikovac grofovskе porodice Rohonci. Zemljište koje je nekada bilo samo nepregledni ritski atar, pretvoreno je u plodnu zemlju koja je udahnula život ovdašnjim stanovnicima na Bisernom ostrvu. Nekada naselje koje je živilo od te iste zemlje i

koristilo blagodeti reke Tise koja im je nesobično darivala sva svoja blaga, i danas postoji u pričama, legendama i tek poneki detalj koji kao spomenik jednom vremenu izranja iz mora sećanja koje Novobečejci tako ljubomorno čuvaju. Ugarski grof imao je sva ta blaga na dlanu. U njegovom vlasništvu bilo je najplodnije i najkvalitetnije zemljište a njegov letnjikovac je najraskošniji primerak poljskog dvorca koji se ponosno uzdigao na ovom imanju. Klasicističko zdanje sa elementima baroka ušuškano je među hrastovima i platanima u prelepom parku koji vodi do kapije vinograda. Ovaj letnjikovac građen za potrebe imanja ove plemićke porodice uspeo je da do





danas ostane veličanstven i dostojanstven primerak poljskih dvoraca koji su građeni u to vreme. Na žalost vreme je učinilo svoje pa je danas u priličnom lošem stanju i čeka neka lepša vremena i ljudе sa dobrim idejama. Ogledalo mrtve Tise mamilо je sunčeve zrake koji su se rasipali po vinogradu i njivama i kupali ih u njima. Ovaj prostor ima sunčane periode koji traju najduže u celom regionu a voće, povrće i vinova loza bujali su i donosili zlatne plodove. Grof je najpre uzgajao velike žute dinje zvane "Tiski biseri" koje su se presijavale na mesečini i stoga dobile ovo romantično ime. One su bile prethodnica jednom sada velikom i svetski poznatom brendu. Ono po čemu je Biserno ostrvo postalo poznato u čitavom svetu je sorta vinove loze muskat krokan. Beše davno kada je prva rezница ove sorte zasađena na ovom imanju prebogatog grofa. Neki kažu da je doneta iz Alžira, možda iz Francuske ali ono što sa sigurnošću znamo je da je bogati vlastelin zaslužan što se danas možemo pohvaliti što jedini na svetu proizvodimo vino prestižnog brenda Muskat Krokan. Vinova loza Muskat krokan jeste jedinstvena u svetu, sorta koja rađa samo na Bisernom ostrvu kraj Novog

Bečeja. Zeleno-žuti grozdovi opjeni suncem, zaista podsećaju na najlepše bisere koji su u vreme njegove najveće slave, nošeni na balovima čuvenog grofa Rohoncija koji je i doneo ovu lozu na svoje imanje. Legenda kaže da je grof Gedeon Rohonci, iako boem i sklon ljubavnim aferama, kocki i svakojakim porocima, bio izuzetan ekonom. Tako je jedne noći kartajući se u svom vinskom podrumu sa prijateljem grofom Ledererom iz Čoke, došao na ideju da se opklade. Ko sledeće godine posadi kvalitetniju sortu vinove loze, dobija od grofa Rohoncija dva konja vranca na dar. Kažu da je ubrzo prva rezница ove sorte vinove loze, prokrijumčarena u štapu grofa, dospela na Biserno ostrvo. Tu joj se dopalo, primila se i odomaćila a narednih godina počela je da rađa najslađe bisere u veleleptnim vinogradima Bisernog ostrva. Vino Muskat Krokan postaje poznato širom tadašnje Ugarske pa i Evrope. Imalo je poseban tretman i bilo je rezervisano za bogataše, političare i poznate privilegovane ličnosti tog doba. Grof je ovo vino poklanjao svojim prijateljima sa dvorova širom sveta. Plemići i zaslужne ličnosti onog vremena dobijali su Muskat Krokan kao dar i kao znak velikog uvažavanja od strane grofa. Raskošni balovi na imanju, gospoda i dame koje su u najlepšim toaletama dolazili na njegovo imanje, imali su čast da uživaju u ovom jedinstvenom napitku. Besprekorni nobl balovi u velikoj balskoj dvorani letnjikovca, evropska i lokalna elita obučena u najfiniju svilu i taft, čipkaste lepeze i svilene maramice i specijalne balske knjižice sa redosledom plesova, oslikavali su period građanske kulture Vojvodine pod Austro-ugarskom monarhijom. Uz najukusnije specijalitete i tradicionalnu vojvođansku kuhinju, služilo se i najskuplje vino – Muskat Krokan! Uz zvuke kadrila, valcera, polke, mazurke, točilo se i pilo najbolje vino sa imanja. Vino koje je obeleženo sudbinom da traje... Kristalno čisto vino, boje nežnih sunčevih zraka, sa mirisom i ukusom koje osvaja, ostaje jedinstveno na svetu. Stari podrum kraj letnjikovca, ogromna hrastova i staklena burad koji je nekada bio riznica ovog tečnog blaga, sada su samo podsetnik na ondašnja vremena blagostanja. Novobećejcima je u amanet ostavio elitnu sortu vinove loze, zlatno-žuto vino koje opija mirisom prošlosti i vraća nas u neka davna ali ne zaboravljena vremena i koja se čuva kao najveće blago ove varoši.



ZAVIČAJNI MUZEJ KNJAŽEVAC

Zavičajni muzej Knjaževac nalazi se u Karađorđevoj ulici br. 15, u zgradi koja je sagrađena 1906. godine kao dvojna porodična stambena zgrada u vlasništvu porodice Sibinović, nekadašnjih vlasnika rudnika „Dobra sreća“ u Vini. Danas je ovaj objekat spomenik kulture. Pripada vrsti kulturnih dobara građanske arhitekture sa stilskim karakteristikama značajnim za period sa početka 20. veka.

Galerijski prostor po otvaranju predstavlja žilu kucavicu muzeja. Svi programi realizuju se najvećim delom baš u ovom prostoru.



Muzejska postavka obuhvata hronološki i tematski izložene originalne predmete, ili izuzetno kopije predmeta iz ovog kraja koji se čuvaju u muzejima Beograda, Niša i Zaječara, prikazane kao kulturno-istorijske podceline: priroda i ljudi, praistorija knjaževačkog kraja, protoistorija-predrimsko doba, rimsko doba, Vizantija-Sloveni, Srednji vek, numizmatika, doba Turaka, borba za oslobođenje od Turaka, Prvi i Drugi ustanački pokreti, Gurgusovac i Gurgusovačka kula, Srpsko-Turski ratovi 1876-1878, Timočka buna, radnički pokret 1895-1918, radnički pokret 1918-1941.

Posebno blago knjaževačkog muzeja predstavlja **etnološka zbirka dvopređnih čarapa**, otkupljena od Vidosave i Svetozara Popovića, zaslужnih kolekcionara. Zbirku najvećim delom čini 675 etnografskih predmeta sa kraja 19. i početka 20. veka i jedinstven album u svetu sa 240 čarapa nacrtanih u prirodnoj boji i veličini, kao i album ornamenata u boji i crno-beloj tehnici. Dvopređne čarape su izraziti predstavnici



folklorne „naivne“ umetnosti. Čarape su rađene od domaće vune u dve boje, te su zbog toga dobile taj naziv. Čarape se pletu od vrha stopala prema peti. Kada se isplete stopalo onda se pletivo nastavlja u gornjiše, odnosno stopalo se naglavljuje na gornjiše. Stopalo i gornjiše čine jedinstvenu celinu. Zbirka je izložena kao poseban Muzej čarapa u okviru stalne postavke muzeja prema konceptu Dušice Živković.

U okviru Zavičajnog muzeja Knjaževca su i **Muzej grada Knjaževca i Arheo-etno park**.



Turizam i kućni ljubimci

U savremenim prvenstveno gradskim domaćinstvima status članova porodice imaju najčešće psi i mačke

Kao članovi porodice uključeni su u gotovo sve aspekte naših života pa i u putovanja što može biti sjajna stvar ali i izazov svoje vrste.

Razmotrimo za početak odlazak na odmor u Srbiji sa kućnim ljubimcem. Pored neosporne dobre volje putovanje je potrebno i detaljno isplanirati tj. prvenstveno obezbediti smeštaj u kome je pristup kućnim ljubimcima dozvoljen tzv. Pet friendly smeštaj. Iako su kulturno-istorijski kućni ljubimci sve prihvaćeniji kao članovi porodica ova vrsta smeštaja je i dalje deficitarna i boravak ljubimaca u hotelima često zavisi od dobre volje menadžmenta, slična je situacija i sa privatnim smeštajem gde je ipak verovatno najlakše obezbediti smeštaj za četvoronožnog saputnika u privatnom smeštaju (seoskim domaćinstvima, planinskim kućama i sl.)

U slučaju da je putovanje planirano bez ljubimca od ključnog je značaja obezbediti mu adekvatnu negu tokom našeg odsustva. Sa obzirom na tempo života savremenog čoveka sve je teže naći nekoga od prijatelja ili rođaka koji bi se našli u ulozi privremenog staratelja. I u takvim slučajevima naravno postoji rešenje, preciznije čitav dijapazon rešenja, počevši od privatnog smeštaja u stanovima preko pansiona do hotela za pse. Ovi objekti su različito koncipirani i pored osnovnog smeštaja koji može biti grupni ili pojedinačni, kako spoljašnji tako i unutrašnji, u boksevima ili sobama sve češće se nude i dodatni sadržaji kao što su igrališta za pse, šišanje (grooming) pa čak i spa program. Jedan deo pansiona i hotela nudi i mogućnost pristupa video nadzoru i uvid u aktivnosti i stanje ljubimaca. Prilikom odabira smeštaja za psa ili mačku veoma je bitno proveriti da li je objekat registrovan kao i da li osoblje ima sve neophodne dozvole i sertifikate za rad sa životnjama. Objekti koji u svojoj ponudi imaju i veterinarski nadzor svakako zavređuju pažnju budući da su kao i mi i naši ljubimci prilikom promene sredine izloženi stresu, mogućem

padu imuniteta ali i inficiranju od drugih ljubimaca kao i povredama različitih uzroka.

Sve češća pojave u današnje vreme jeste i dolazak stranih turista u Srbiju. Sam po sebi boravak stranih turista sa ljubimcima u našoj zemlji ne razlikuje se značajno po pitanju smeštaja od boravka domaćih turista i njihovih ljubimaca.



Povećan broj stranih turista sa sobom donosi i nove prilike. Od kraja XX veka u Srbiji su u usponu takozvani medicinski i stomatološki turizam. Veterinarski turizam iako gotovo nepostojeći u našoj zemlji može biti veoma konkurentan na međunarodnom nivou. Cene veterinarskih usluga u Srbiji su i do nekoliko puta niže nego u zemljama EU uključujući i nama susedne države dok opremljenost ne zaostaje u tolikoj meri. Stručni kadar u Srbiji generalno ne zaostaje za kolegama iz Zapadne Evrope, čak se možemo pohvaliti međunarodno stručnjacima kako u ulozi doktora veterinarske medicine - praktičara tako i u ulozi predavača - edukatora. Uvezši sve navedeno u obzir mišljenja sam da veterinarski turizam predstavlja oblast u samom začetku čiji potencijal daleko prevaziđa njenu sadašnju razvijenost i čiji razvoj bi mogao značajno da doprinese kako razvoju turizma tako i razvoju veterinarske medicine u Srbiji. Jedan od značajnijih koraka na ovom putu svakako bi bilo otvaranje granica između EU i Srbije za kretanje kućnih ljubimaca kao i pristup Srbije programima za praćenje kretanje domaćih životinja EU. Ovime bi naše tržište postalo daleko otvoreno i sa tim i konkurenčnije na poljima turizma i veterinarske medicine.

Mihailo Ivanović, dr. vet. med.

Ptice nad Beogradom

Ne tako davno, koliko pamti jedan ljudski vek, Beograd je bio nevelika varoš koja se završavala kod topčiderskih i košutnjačkih šuma, Zvezdarnice na Velikom Vračaru i udžerica u Marinkovoj bari. Umesto prostranih novobeogradskih bulevara pružale su se nepregledne baruštine i ritovi, sve do Obedske bare. Na tom prostoru su se sudarale stepska klima, varijanta oštре kontinentalne klime i nešto blaža umerenokontinentalna klima sa produženim, miholjskim letom. Sneg je prosečno padaо do mesec dana a opstajao je na beogradskim ulicama još petnest dana. Led je okivao beogradske reke pa su odvažniji prelazili sa jedne na drugu obalu ponekad i sa zapregom.



Tada su gospodari beogradskog neba bili vrapci, golubovi i brojne familije vrana. Ptice selice su uglavnom preletale beogradsko nebo na zacrtanoj trasi sever – jug i leto provodile po vojvođanskim ritovima. A onda je Beograd postao velegrad i prostorno i brojčano. Sam grad je svojom industrijom, saobraćajem i zagrejanim stanovima podigao okолну temperaturu za par stepeni. Hidrocentrala na Đerdapu je podigla nivo Dunava i značajno ga proširila, sve do Slankamena. Termocentrale u Obrenovcu su zagrejale vodu Save pa je ona prestala da se ledi. Ako tome dodamo i globalno zagrevanje, može se reći da je Beograd postao primorski grad.

Odrastao sam na Paliluli i u Zemunu i ne sećam se da sam ikada video galebove i labudove na Dunavu. Čak ni na Velikom ratnom ostrvu, kome bi naziv Veliko ptičje ostrvo više odgovarao jer je bio najsigurnije utočište



ptica udaljeno par kilometara od najužeg gradskog centra. Prvi galebovi su neosetno okupirali kolektor otpadnih voda kod hotela Jugoslavija a potom i sva ostala izvorišta fekalija na Savi i Dunavu. Podsetimo se da je Duško Radović tvrdio da od Save ka Dunavu teče ponornica koja se u gornjem toku naziva Vodovod a u donjem Kanalizacija. Mali beli galebovi su naselili crnu i mrtvu Topčidersku reku a glavno hranište im je postala deponija u Vinči. Detoksinaciju i pranje perja ptice potom obavljaju u vodama Dunava od Vinče do Grocke. Tokom letnjih meseci taj deo reke se beli od nebrojenih ptica.

Otmeni labudovi sebi ne dozvoljavaju takav moralni pad. Par stotina ovih belih lepotana se usidrilo kraj zemunskog keja i dozvoljava dokonim Zemuncima da ih redovno hrane. Dostojanstveno dele sa mališanima njihovu užinu a ne odbijaju ni suvi hleb koji donose penzioneri.

Na brojnost ptica u beogradskom ataru utiču i brojne veštačke akumulacije na kojima se okupljaju sve vrste divljih pataka. Tu su pre svega najbrojnije plovke gluvare a ima karakterističnih kašikara i brojnih ronilica. Nedaleko od groblja u Vinči se nalazi malo jezerce kome zbog bujne vegetacije ni najuporniji lovci ne mogu da priđu. Zato je to pravi ptičji raj gde pored pomenutih pataka boravi i poveća kolonija sivih i belih čaplji. Veću skupinu čaplji je moguće videti na takozvanoj Paradajz adi, nedaleko od Višnjičke banje. Čaplje su svojevremeno sa crnim i belim rodama odlazile na dalek put ka Africi. Pomenute



klimatske promene, i sve bogatiji jelovnik na deponijama i kolektorima za otpadne vode su razlog da više ne jure za Suncem tuđeg neba.

Mali vranac ne voli ni ljudе ni njihovу hranu. On i dalje lovi ribu a krila rado suši na osunčanoj grani ili nekoj udaljenoj bovi na reci. Najsigurnije utočište je pronašao na sprudu koji pravi topčiderska reka na rukavcu kod Ade Ciganlike. Začudo, pored brojnih marina, splavova,

veslača i šetača ova mala ugrožena ptica je našla svoj mir.

Obilje hrane je primoralo i ptice predatore da se približe velikom belom gradu.

Vetruška koja je poznata po svom lebdećem osmatranju sada troši mnogo manje energije za lov jer jednostavno se spusti na žicu dalekovoda i čeka neoprezne glodare da izađu iz svog bezbednog skloništa. One i slični manji lovci su otkrili sigurnost betonskih građevina pa su njihova gnezda sve prisutnija na najvišim delovima solitera. Normalno, za gnezda koriste savremene pristupačne materijale. Veliki grabljivci, poput orla belorepana su oduvek nastanjivali močvare kraj Save i Dunava ali sve češće su prisutni orao krstaš i suri orao. Suri ili zlatni orao obično nastanjuje paninske visove na kojima ovaj moćni lovac lovi lisicu vuka ili čak višestruko težu divokozu. U ravnicu se zadovoljava sitnim sisarima patkama pa čak i lešinama uginulih životinja.

Primetno je da gradske atare sve češće posećuju i noćne grabljivice, sove. U Kikindi se okupljaju u samom centru



varoši a sve ih je više i u Sremskoj Mitrovici. U Beogradu se okupljuju u skromnijem broju, najčešće u dvorištima propalih preduzeća. Nekada su ljudi zazirali od ovih noćobdija jer su verovali da nagoveštavaju zlo. Sada je prevagnulo ono mišljenje da je sova simbol mudrosti pa ih ljudi više i ne diraju. Zanimljivo je da je od svih letača lovaca sova najuspešnija. Njeno mekano perje omogućava potpuno bešuman let pa neoprezni glodar postane svestan njenog prisustva kada oseti snažan stisak njenih kandža.

Porodica vrana je najbrojnja ptičja vrsta na nebū nad Beogradom. Pre svih crna ili siva vrana su absolutni gospodari parkova i drvoreda u gradu. One su potisnule gačce koji su svojevremeno znali da zatamne nebo nad gradom. Sada su brojne skupine ovih bučnih ptica okupirale šumarke na obodu grada. Gačac je sličan gavranu ali je manji od njega i ima svetlij kljun. Najbitnija razlika je što za razliku od gačca, koji živi u velikoj skupini, krupniji i kao noć crn gavran živi u paru i drži se podalje od ljudi. Gavran se smatra za jednu od najintelgentnijih ptica koja je u stanju da podržava ljudski govor. Primat najpametnijeg pripadnika ne samo u ptičjem već uopšte u životinjskom svetu mu ugrožava bliski rođak čvorak. Najlepši primerak iz porodice vrana je sojka, ptica prepoznatljiva po lepom plavo braon perju. Ovu lepu, radoznu i pre svega bučnu pticu možete videti po šumarcima na južnom obodu grada. Sojka ptica je dolepršala i u pesmu a narod je često naziva i ptica rugalica. Slična sojki je svraka samo ona umesto plavo braon kombinacije pera ima crno belu kombinaciju. Za nju kažu da se najviše prilagodila ljudskom okruženju i stekla je jednu čisto njudsku osobinu – voli da krade. Najčešće prisvaja svetlucave predmete i nosi ih u gnezdo.

Dragan Bosnić

Vi pitate – advokat odgovara

Advokat Milosav Jeličić je dugogodišnji pravni savetnik Nacionalne asocijacije turističkih agencija Srbije -YUTA. Iz svog bogatog iskustva iz oblasti prava u okviru turističke delatnosti izdvaja pitanja koja se često pojavljuju pri realizaciji turističkih putovanja.

- *Nisam zadovoljna uslugom koju sam dobila od turističke agencije. Koji je put zaštite mojih prava?*

Pre svega, potrebno je da dok ste na putovanju, uputite prigovore predstavniku agencije sa molbom da se problemi reše na licu mesta.

Nakon povratka sa putovanja, imate pravo da uložite prigovor agenciji u roku od 15 dana od povratka sa putovanja. Prigovor može biti uložen usmeno ili pismeni (preporuka je pismeno). Agencija je dužna da vam odgovori na prigovor u roku od 8 dana od prijema prigovora.

Ukoliko vam organizator putovanja ne odgovori u predviđenom roku ili niste zadovoljni odgovorom možete pokrenuti postupak kod turističke inspekcije koja je jedina nadležna da vrši nadzor nad radom organizatora putovanja. Napominjemo da inspekcija kontroliše samo zakonitost poslovanja agencije i nema mogućnost da utvrđuje i nalaže isplatu naknade putnicima zbog pretrpljenje štete ili neadekvatno pružene usluge.

Takođe, ukoliko vam agencija, članica YUTA, ne odgovori u predviđenom roku ili niste zadovoljni odgovorom, možete pokrenuti arbitražni postupak pred YUTA arbitražom, gde će se utvrđivati sve relevantne činjenice i doneti odluka o eventualnoj naknadi materijalne štete koju ste pretrpeli ili umanjenje cene aranžmana zbog nekvalitetne usluge.

Takođe, Može da se pokrene postupak pred sudom opšte nadležnosti radi potraživanja nematerijalne štete.

- *Sa dvoje maloletne dece i suprugom, uplatili smo turističko putovanje za Skijatos. Na aerodromu ovlašćeni službenik nas nije pustio u avion iz razloga što je utvrđio da pasoši moje dece važe manje od šest meseci od okončanja turističkog putovanja. U agenciji nas nikо nije upozorio na ovu okolnost oko važenja pasoša. kada smo se obratili za povraćaj para rečeno nam je da to nije njihova odgovornost. Kakva su naša prava i kako da postupimo?*

Prilikom zaključenja ugovora o vašem turističkom putovanju uz plan i program putovanja ste dobili i opšte



uslove putovanja, kojim je predviđeno sledeće:

Putnik za putovanje u inostranstvo mora imati važeći putnu ispravu, sa rokom važenja još najmanje 6 meseci, od dana završetka putovanja, i u roku dostaviti Organizatoru ispravne i kompletne potrebne podatke i dokumenta za dobijanje vize, ukoliko istu pribavlja Organizator.

Službenik agencije Organizatora, niti Posrednika, nije ovlašćen da utvrđuje validnost putnih i drugih isprava i dokumenata niti je odgovoran za ispravnost putnog i drugih dokumenta ili ako pogranične vlasti ili imigracione službe ne odobre ulazak, tranzit ili dalji boravak Putniku.

Dakle, u konkretnom slučaju, agencija ne snosi nikakvu obavezu naknade štete prouzrokovane time što pasoši vaše dece nisu važili najmanje 6 meseci po povratku sa putovanja, pa zbog toga niste mogli da iskoristite vaš uplaćeni aranžman.

- *U turističkoj agenciji sam videla putovanje koje mi u potpunosti odgovara. Želela sam da uplatim doplatu za 1/1 sobu. Agencija mi je rekla da to nije moguće i da ako želim da budem sama u sobi moram da platim dvokrevetu sobu u celosti. Ranije su mi u drugim agencijama izlazili u susret i uvek sam doplaćivala za sobu 1/1. Koji je vaš savet?*

Turistička agencija u okviru aranžmana koje prodaje, između ostalog ima i predviđen smeštaj u hotelima sa kojima ima zaključene ugovore za smeštaj svojih putnika. Svaki hotel ponaosob u zavisnosti od svojih kapaciteta i struktura soba, ustupa agencijama određeni broj soba. Očigledno je da u vašem slučaju hotel u kome bi gosti trebalo da budu smešteni u okviru aranžmana koji se vama dopada, ne poseduje jednokrevetne sobe ili one u konkretnom slučaju ili u terminu vašeg putovanja nisu raspoložive, pa vam zbog toga agencija ne može ponuditi jednokrevetnu sobu uz doplatu, kako ste do sada imali prilike da koristite. U ovom slučaju agencija vam je ponudila ono što hotel ima na raspolaganju i pod uslovima pod kojima hotel prodaje takvu vrstu sobe. Vrsta, kvalitet i način korišćenja soba je u domenu poslovne politike svakog konkretnog hotela, a ne agencije koja vam pruža uslugu.

Verujemo da bi vam agencija, da ima mogućnosti sigurno ponudila jednokrevetnu sobu koju vi zahtevate, jer je cilj svake agencije da proda aranžman i zadovolji svoje putnike.

Vaša pitanja možete postaviti advokatu na mail:
advokat@yuta.rs

U 2024. godini očekuje se potpuni oporavak međunarodnog turizma

UN Tourizm što je novi naziv za Svetsku turističku organizaciju (UNWTO) objavio je najnovije podatke koje se odnose na međunarodni turizam

U Svetskom turističkom barometru istaknut je oporavak turističkog sektora u 2023. godini. Sa punim oporavkom koji se očekuje 2024. godine, turizam će ponovo služiti kao most između javnog i privatnog sektora liderima da izgrade otporniju i održiviju budućnost.

Nakon snažne 2023. godine, međunarodni turizam je na dobrom putu da se vrati na nivo pre pandemije 2024. godine. Prema prvom ovogodišnjem Svetskom turističkom barometru, međunarodni turizam je 2023. godinu završio na 88% nivoa pre pandemije, sa procenom od 1,3 milijarde međunarodnih dolazaka. Očekuje se da će oslobađanje preostale nagomilane tražnje, povećana vazdušna povezanost i snažniji oporavak azijskih tržišta i destinacija usloviti potpuni oporavak do kraja 2024.

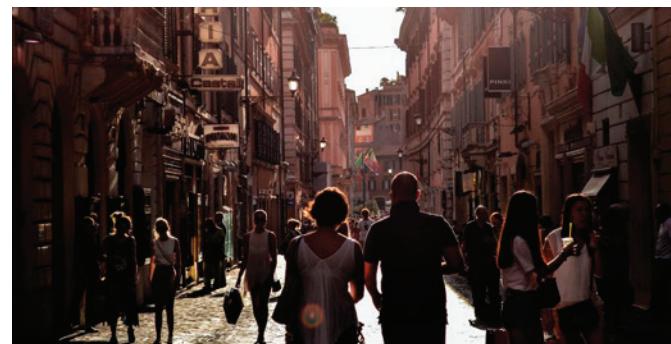


Međunarodni dolasci turista (% promene u odnosu na 2019.)

Dostupni podaci pokazuju da nekoliko destinacija, uključujući velike, razvijene destinacije, kao i male i one u nastajanju, pokazuju dvocifreni rast međunarodnih dolazaka u 2023. u poređenju sa 2019. godinom. Četiri podregiona su premašila potražnju iz 2019: Južna Mediteran Evropa, Karibi, Centralna Amerika i Severna Afrika.



Generalni sekretar UNWTO Zurab Pololikashvili kaže: „Najnoviji podaci Svetske turističke organizacije naglašavaju otpornost i brz oporavak turizma, sa brojevima pre pandemije koji se očekuju do kraja 2024. Oporavak već ima značajan uticaj na ekonomiju, radna mesta, rast i mogućnosti za zajednice širom sveta. Ovi brojevi takođe podsećaju na kritični zadatak uključivanja održivosti u razvoj turizma”



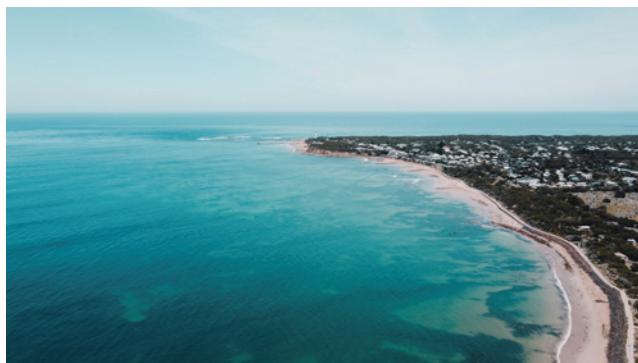
Međunarodni turizam dostigao je 1,4 biliona dolara u 2023.

Najnoviji podaci UNWTO takođe naglašavaju ekonomski uticaj oporavka.

* Prijehodi od međunarodnog turizma dostigli su 1,4 milijarde dolara 2023. godine, prema preliminarnim procenama, oko 93% od 1,5 milijardi dolara koje su destinacije zaradile u 2019. godini

* Ukupni prihodi od izvoza od turizma (uključujući prevoz putnika) procenjeni su na 1,6 milijardi dolara u 2023. godini, što je skoro 95% od 1,7 milijardi dolara zabeleženih u 2019.

* Preliminarne procene ekonomskog doprinosa turizma, merenog u turističkom direktnom bruto domaćem proizvodu (TDGDP), ukazuju na to da turizam čini 3% svetskog BDP-a. Ovo ukazuje na oporavak TDGDP-a prije pandemije vođen snažnim domaćim i međunarodnim turizmom.



Nekoliko destinacija je prijavilo snažan rast prihoda od međunarodnog turizma tokom prvi deset do dvanaest meseci 2023. godine, nadmašujući u nekim slučajevima rast dolazaka. Snažna potražnja za odlaznim putovanjima je takođe prijavljena na nekoliko velikih tržišta u ovom periodu, od kojih su mnoga premašila nivo iz 2019.

Održivi oporavak se takođe odražava na performanse indikatora industrije. Prema UNWTO Tourism Recovery Tracker-u, i međunarodni vazdušni kapaciteti i potražnja putnika oporavili su se za oko 90% nivoa pre pandemije do oktobra 2023 (Izvor: IATA). Globalne stope popunjenošću smeštajnih objekata dostigle su 65% u novembru, nešto iznad 62% u novembru 2022. godine.



Očekivanja od 2024. godine

Očekuje se da će međunarodni turizam u potpunosti oporaviti do nivoa pre pandemije ove 2024. godine, a početne procene ukazuju na rast od 2% u odnosu na nivo iz 2019. godine. Ova centralna prognoza UNWTO-a ostaje podložna promenama u zavisnosti od tempa oporavka u Aziji i evoluciji postojećih ekonomskih i geopolitičkih negativnih rizika.

Pozitivni izgledi se ogledaju u najnovijem istraživanju UNWTO Indeksa turističkog poverenja, sa 67% turističkih profesionalaca koji ukazuju na bolje ili mnogo bolje izglede za 2024. u odnosu na 2023. godinu. Oko 28% očekuje sličan učinak, dok samo 6% očekuje da će turistički učinak u 2024. biti gori nego prošle godine.

Izazovi u 2024. godini

* Ekonomski i geopolitičke prepreke i dalje predstavljaju značajne izazove za održivi oporavak međunarodnog turizma i nivo poverenja. Trajna inflacija, visoke kamatne stope, nestabilne cene nafta i poremećaji u trgovini mogu nastaviti da utiču na troškove transporta i smeštaja u 2024.

* U tom kontekstu, očekuje se da će turisti sve više tražiti vrednost za novac i putovati bliže kući. Održive prakse i prilagodljivost će takođe igrati sve veću ulogu u izboru potrošača.

* Nedostatak osoblja ostaje kritično pitanje, jer se turistička preduzeća suočavaju sa nedostatkom radne snage kako bi se izborila sa velikom potražnjom.

* Evolucija sukoba Hamas-Izrael može poremetiti putovanja na Bliskom istoku i uticati na sigurnost putnika. Neizvesnost koja proizilazi iz ruske agresije na Ukrajinu, kao i drugih rastućih geopolitičkih tenzija, nastavljaju da utiču na turistička kretanja.

Izvor: UNWTO



POSLOVNO UDRUŽENJE HOTELSKO UGOSTITELJSKE PRIVREDE - SRBIJA
BUSINESS ASSOCIATION OF HOTEL AND RESTAURANT INDUSTRY - SERBIA

POSTANITE ČLANICA HORES-a u 2024. GODINI

Iskoristite prednosti članstva u HORES-u:

- redovne informacije za članice putem newsletter-a;
- redovni sastanci članica o aktualnim temama za našu delatnost;
- rad savetodavnih odbora o pitanjima vezanim za prodaju i marketing i ljudske resurse;
- mogućnost pristupa povoljnim korporativnim ugovorima sa brojnim partnerima;
- članstvo u mreži koja je veza sa Vladom, drugim profesionalnim turističkim udruženjima;
- praćenje naše industrije, i zalaganje za zaštitu interesa kod donosioca odluka;
- promocija hotela i restorana na web sajtu HORES-a, u okviru kampanje „rezerviši direktno“;
- hotelski vodič HORES Hotel Guide i HORES Restaurant Guide;
- brza usluga i individualni saveti (pravni i opetarivni);
- provera kvaliteta putem „tajnog gosta“, na osnovu ovlašćenja nadležnog Ministarstva;
- kontinuirano obrazovanje i usavršavanje ugostiteljskih radnika u HORES akademiji;
- istraživanje zadovoljstva stranih gostiju za potrebe naše delatnosti, i
- i sva druga pitanja od interesa za našu delatnost.

Više informacija potražite na linku:

<https://www.hores.rs/postanite-clanica-hores-a/>



www.turizamsrbije.info

e-mail: turizamsrbije.info@gmail.com



<https://www.facebook.com/turizamsrbije.info>



<https://www.instagram.com/turizamsrbijeinfo/>